

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра історії України і методики викладання історії

**ДИПЛОМНА РОБОТА НА ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО
(БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**«ГРОМАДСЬКО-КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІГОРЯ БІЛОЗІРА (1955–
2000)»**

Студента IV курсу, академ. групи СОІ-41

Спеціальності 014 «Середня освіта
(Історія)»

Данилюка Дмитра Любомировича

Керівник: доцент, к.і.н. Єгрешій О. І.

Національна шкала _____

Університетська шкала: _____

Члени комісії: _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Івано-Франківськ — 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ТА ПОЧАТОК ДІЯЛЬНОСТІ ІГОРЯ БІЛОЗІРА НА ТЛІ ІСТОРИЧНОЇ ЕПОХИ.....	8
РОЗДІЛ 2. ГРОМАДСЬКО-КУЛЬТУРНА ТА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМПОЗИТОРА ВПРОДОВЖ 1977–2000 РР	21
РОЗДІЛ 3. ОБСТАВИНИ СМЕРТІ ІГОРЯ БІЛОЗІРА ТА ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ КОМПОЗИТОРА	33
РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ТЕМИ У ЗЗСО	45
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. Шкільна освіта з вивченням історії не може існувати без дослідження діяльності історичних постатей. Першим чинником є те, що людство має право на осуд чи схвалення, відомі широкому загалу чи фактично нікому невідомі, постійно матимуть цікавість загальній аудиторії: оскільки дані особистості сотворили світ, в якому ми існуємо сьогодні. Другим чинником є прогресивний розвиток, у суспільній масі постійно користуються популярністю орієнтація на талановитих, видатних та великих особистостей. Третім є те, що різні сфери активної діяльності суспільства та життя людей, де головні рольові дії займають тільки окремі особистості. Інколи вони не лише залишають свій слід на ході історичних процесів, а ще й доволі кардинально його змінюють, навіть в таких напрямках, де ніколи не впливав з об'єктивних причин.

Вплив постаті І. Білозіра є доволі великим, бо вже 24 роки з дня його вбивства багато українців згадують його творчі дари країні і його жертвовність через «бути українцем». Особливо актуально тема культури і мови є сьогодні тому, що більшість українців попри 10 років війни і досі «насолоджуються» російським культурним продуктом, який шкодить розвитку українській нації. Саме тому так важливо на прикладі Ігоря Білозіра у ЗЗСО учням доносити важливість Бути Українцем.

Також варто надати знання учням, які дозволять захищати своє право бути українцем, тому вбивство І. Білозіра є чудовим прикладом, що буває, коли наступають на твою національність. Хоч і пройшло більше двох десятиліть, але українцям варто і далі нагадувати, що наша культура завжди була і є під загрозою, і якщо зараз активно не виховувати учнів через призму української історії та літератури, тоді ми ще й будемо далі під загрозою. Хоч дана тема більш вважається літературною, але до історії має безпосереднє відношення, адже є прикладом для патріотичного виховання і любові Ігоря Білозіра до української національної культури.

Об'єктом в даному дослідженні є культурний портрет Ігоря Білозіра та методичний аспект його вивчення у ЗЗСО.

Предметом дипломної роботи є діяльність Ігоря Білозіра в творчому середовищі у другій половині ХХ ст. Автор цих рядків зосередився також на вивченні світогляду українського композитора, вшануванні його пам'яті та можливостям застосування проблеми до ЗЗСО.

Мета даної роботи є структуроване вивчення і систематизація даного матеріалу, а саме: піддати аналізу середовище (родина, друзі, колеги, період діяльності), формування творчого світогляду та культурної діяльності Ігоря Білозіра. Окремий сегмент мети – автор прагне знайти шляхи висвітлення теми у закладах загальної середньої освіти.

Автором дипломної роботи у досягненні поставленої мети було поставлено наступні цілі:

- проаналізувати вплив соціального середовища на формування світогляду Ігоря Білозіра;
- дослідити творчі здобутки композитора Ігоря Білозіра в контексті його кар'єри;
- з'ясувати обставини вбивства Ігоря Білозіра та визначити подробиці судового процесу над митцем;
- дослідити методичну складову теми для подальшого її використання в ЗЗСО.

Хронологічні рамки дослідження виокремлені роками життя і діяльності Ігоря Білозіра (1955–2000 рр.). Нижньою межею роботи є 24 квітня 1955 рр. – день народження майбутнього музиканта, а верхньою межею є 28 травня 2000 рр. – тобто смерть Ігоря Білозіра від рук Дмитра Вороного і Юрія Калініна у Львові на проспекті Тараса Шевченка поблизу кав'ярні «Цісарська кава». Хронологічний підхід до теми має максимально з'ясувати життєпис Ігоря Йосиповича й визначити внесок творчої

особистості в українську національну культуру другої половини XX ст., виокремити його місце в історії України.

Територіальні межі дослідження охоплюють терени Львівської області тодішньої УРСР, де жив композитор. Звісно не треба забувати й про США, Канаду та країни Європи, де гастролював Ігор Білозір.

Наукова новизна дипломної роботи полягає в спробі комплексного аналізу життя та діяльності митця, узагальненні та постановці проблеми дослідження. На думку автора цих слів наукова новизна теми до певної міри може полягати і в пошуках можливостей застосування елементів теми до ЗЗСО.

Практичне значення даний матеріал може використовуватися в семінарських роботах, лекційних та вебінарних роботах. Він може також знадобитися в краєзнавчих, літературних цілях, на уроках історії України та української літератури.

Стан наукової розробки. Існує обмаль праць, в яких меншою чи більшою мірою, прямо чи опосередковано показана діяльність чи певні життєві моменти Ігоря Білозіра. Нині по суті не існує наукової продукції, яка би безпосередньо розкривала в комплексі життя і діяльність українського композитора Ігоря Білозіра. Усі праці або «узагальнено» торкаються особи митця або не є науковими, радше публіцистичними. Така сама ситуація по джерелах. Джерела виділені нами у списку літератури: Ігор Білозір. Історія недоспіваної пісні [1], «Пшеничне перевесло»: жовто-блакитне диско від Оксани Білозір [2], Українські пісні. Ігор Білозір. Пісні. Біографія [3] Українські пісні. Історія «Ватри» [4] містять інтерв'ю з Ігорем Білозіром узяті за життя композитора. Серед монографій і статей варто виділити: роботу Іленко Зоряни «Ігор Білозір: недоспівана пісня», що вийшла друком у Львові, 2004 р. [8]. Це по суті єдина комплексна книга, що нині фігурує в громадському просторі України, присвячена життю і діяльності видатного композитора. Вона не претендує на статус наукового видання, містить

численні інтерв'ю та спогади про митця його друзів, колег, представників родини. Але ця книга дає вагому уяву про самого Ігоря Білозіра [8].

Слід згадати також публіцистичну статтю О.Васьків «Композитору проломили голову, або похорон Білозіра», яка не лише добре відбиває останні дні життя митця, а й містить чимало потрібного фактажу [7]. Вартує назвати також доволі добротні роботи авторки М. Маслій «Білозір Ігор Йосипович. Велика українська енциклопедія»; «Жорстоке і підле вбивство у ніч на 9 травня. Як страчували Ігоря Білозіра»; «Смерть Білозіра». Ці речі аж ніяк не претендують на наукові доробки але знову ж досить добре відображають життя і діяльність композитора [12; 13; 14]. У схожому ключі написані публіцистичні статті О. Николенко «Ігор Білозір. Святий вогонь української пісні, який згас 20 років тому» [16] та стаття Ю.Овсяника «Ігор Білозір – фатальна історія недоспіваної пісні» [17]. Досить повно відображає біографію композитора публіцистична стаття С. Лещишина «Ігор Йосипович Білозір (1955 – 2000)», яка дає значну уяву про цю людину [10].

Серед методичних робіт можна згадати ті, у яких вказані різні методи подачі теми для учнів. Тут слід виділити такі праці: Пометун О. «Методика навчання історії в школі» [21], Степанишин В. «Викладання української літератури в школі, методичний посібник для вчителя» [23]. «На окремому рахунку» розробка Я.Камбалової «Методичні аспекти формування знань про історичну особистість в учнів загальноосвітньої школи (на прикладі теми «Кирило-Мефодіївське товариство»)» [33]; тандему авторів Мартиненко С. і Хоружа Л. «Методи навчання та їх класифікація. Середня освіта» [34]; Л. Овдійчук «Вивчення життєпису письменника на уроках літератури (естетичний аспект)» [35]; стаття Оксани Кафлик та Алли Куц. «Методика вивчення життєпису письменників» [36]; Особистісно орієнтований підхід до учнів [37]. Ці статті надали уяву у який спосіб можна адаптувати постать Ігоря Білозіра до програм шкіл і ліцеїв.

Методологічну основу становлять принципи наукової об'єктивності й логічного обґрунтування. Також застосований принцип історичного аналізу даної особистості, методична основа, що аналізує різні педагогічні підходи.

Структура дипломної роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (37 позицій) та додатків.

РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ТА ПОЧАТОК ДІЯЛЬНОСТІ ІГОРЯ БІЛОЗІРА НА ТЛІ ІСТОРИЧНОЇ ЕПОХИ

Ігор Білозір народився у час розгортання хрущовської відлиги, 24 березня 1955 р. у невеликому галицькому місті Радехові Львівської області. Уважаємо, що задля усвідомлення формування світогляду майбутнього композитора варто спочатку зрозуміти історичну епоху. Тому коротко зупинимося на аналізі того часу.

Як відомо, 5 березня 1953 р. помер Йосиф Сталін і після його смерті розпочався новий період історії і боротьба за владу. Урешті у вересні 1953 р. саме Микита Хрущов став першим секретарем ЦК КПРС і відповідно першою особою держави. Нове керівництво було прихильником деякої лібералізації суспільно-політичного життя у країні. Крім того, після смерті Й. Сталіна було оголошено амністію деяким ув'язненим. На волю вийшли переважно кримінальні злочинці, оскільки політичні в'язні мали триваліші терміни ув'язнення та й випускати їх на волю керівництво не дуже поспішало. Однозначно, що кульмінацією «відлиги» став XX з'їзд КПРС, який відбувся у лютому 1956 р.

Можна також додати, що під час періоду десталінізації дещо ослабла цензура, насамперед у літературі, кіно, що стало можливим дещо критичніше висвітлювати дійсність. Разом із тим, Микита Хрущов часто застосовував метод «кнути і пряника». Наприклад 1962 р., він відвідав і гостро розкритикував виставку прогресивних художників-авангардистів, були гоніння на абстракціоністів, модерністів, на кінорежисерів (наприклад Сергій Параджанова), поетів, музикантів, представників інших професій. Жорстким нападкам влади було піддано деяких українських поетів, письменників, кінорежисерів тощо. Ці обставини доволі неоднозначно зображають ту дійсність, яка передає контрастність та суперечливість особи М. Хрущова та його правління. Ніби з одного боку – боротьба зі сталінізмом але з іншого – непослідовність у спробах лібералізації.

Варто також додати, що 1956 р., попри відлигу у СРСР, (в тому числі і в УРСР). почалася активізація антирелігійної боротьби. Було видано навіть таємну постанову ЦК КПРС «Про недоліки науково-атеїстичної пропаганди» від 4 жовтня 1958 р. Ця постанова спонукала партійні та громадські організації розгорнути пропагандистський наступ на «релігійні анахронізми», які були спрямовані проти існування релігійних громад, зокрема греко-католицьких. Більше того, 16 жовтня 1958 р. Кабінет Міністрів СРСР ухвалив спеціальну постанову "Про монастирі в СРСР", де йшлося про посилення боротьби з релігією. Згодом було видано ще одну таємну інструкцію – "Про культу", яка звертала увагу на ту обставину, що служителі культу не мають права втручатися в розпорядчу діяльність релігійних громад. Це означало про тотальну боротьбу з Церквою. У масовій свідомості ширилися приписувані Микиті Хрущову слова того періоду, де він обіцяв «показати останнього попа по телевізору 1980 р.». Це дуже промовисті факти.

Не складно зрозуміти, що з усього переліку християнських деномінацій в УРСР найбільшого «інтелектуального» переслідування довелося зазнати саме греко-католикам (а до цієї конфесії і належала родина Ігоря Білозіра). Митрополит Андрей Шептицький як правило поставав у лекціях освітян як шпигун, зрадник зі Святогорської гори у Львові, а часто навіть хижак. Така думка про зв'язок націоналістів з Греко-католицькою церквою ширилася упродовж 1950–1970-х рр. Православ'я також не уникнуло участі бути гнаним, щоправда, з меншою часткою інтенсиву.

Ми ці тези запропонували задля того аби краще зрозуміти ту атмосферу у ході творення якої розгорталося становлення молодого композитора, його дитинство. Бо як стане відомо згодом Ігор Білозір виховувався у греко-католицькій освітянській та музикальній родині. Цих ідеологічних впливів поза всяким сумнівом зазнало і рідне місто композитора – Радехів, яке станом на 1960-ті рр. приблизно на 90 % складалося з українців-греко-католиків але на керівних посадах (у тому числі у школах) зазвичай перебували у кращому випадку вихідці зі Східної України (у гіршому –

росіяни) а відтак люди, які дуже приблизно уявляли собі ментальність Галичини – того краю куди потрапили після німецько-радянської війни (1941–1945 рр.). Багато жителів Радехова (врешті як і батьки Ігоря Білозіра) у розпал "хрущовської" відлиги переїжджали до Радехова із найближчих сіл. Колишніх селян вабило місто можливістю працевлаштування на заводах и фабриках бодай райцентру, а також освітніх і медичних закладах тощо. У таких умовах і проходило творення нової соціокультурної мозаїки Радехова загалом і близького родинного середовища Ігоря Білозіра, зокрема.

Переходимо ближче до родини І.Білозіра. Ігор Йосипович Білозір з'явився на світ 24 березня 1955 року в м. Радехів Червоноградського району на Львівщині. Батько його, Йосип, був вчителем молодших класів викладав співи і малювання був творчою людиною, мав гарний голос та у вільний час навчав хорового співу не лише учнів, а й, що показово, навіть деяких вчителів. Так, що можна виснувати про вплив батька на музикальний вибір сина Ігоря, причому не лише генетичний а й виховуюче-поступальний. Мати Марія – походила з робочої сім'ї. Він був четвертою дитиною у незаможній сім'ї [8, с. 127].

Варто додати, що сім'я Білозірів переїхала до Радехова із села Радванці (малої батьківщини батька) незадовго до народження Ігоря. Село Радванці, до слова, розташоване за 20 км. від Радехова. Родина жила спершу у найманій хаті а згодом було збудовано свою власну. Мама, Марія працювала на місцевому маслозаводі, співала у церковному хорі Православної церкви але понад усе любила вишивати. Тобто ведемо до того, що з дитинства малий Ігор ріс у атмосфері української народної та церковної музики, повсякденної праці, але разом із тим родинного тепла, любові до української землі. Вишиті рушники мами, серветки, обруси були настільки переконливими, що не варто дивуватися – ці родинні «атрибути» надихали до творчості малого Ігоря. Більше того, батьки (Йосип і Марія) уміли гарно і гідно прикрасити оселю, сформувати таку собі родинну світлицю [10]. Не слід дивуватися, що з часом «з- під кларнету» Ігоря Білозіра постала одна з найвідоміших його пісень

«Мамина світлиця» [ДОДАТОК А], що стала однією із своєрідних візитних карток композитора. Цю пісню у пізньорадянський російськомовний час крім гурту «Ватра» виконували найвідоміші україномовні виконавці від Василя Зінкевича до Назарія Яремчука. Згодом цей твір виконував і соліст гурту «Соколи» Іван Мацялко. Батьківська оселя (чи то спогади про неї) надихали майбутнього композитора до творчості, як згадувала друга дружина І. Білозіра Ольга, «випромінювала спокій і доброту, множила його творчі сили, любов до Бога і людей». Адже багато хто зі слухачів цієї пісні слухає її зі сльозами на очах.

Як згадував сам Ігор Білозір (2004 р. з-під пера шанувальниці композитора Зоряни Іленко вийшла друком своєрідна книга-реквієм «Ігор Білозір : недоспівана пісня», яка написана переважно на спогадах про композитора) великий вплив на формування його світогляду відіграла старша його сестра Руслана. «Вона була безпосереднім моїм наставником і вихователем» [8, с. 27]. До слова, книга побудована переважно на спогадах про Ігоря Білозіра його родичів, близьких і друзів. Наприклад за словами Руслани Білозір «Ігор завжди був хорошим, симпатичним хлопчиком – білявим, худорлявим з великими синіми очима, з довгими пухнастими віями» [8, с. 24]. Ігор Білозір, за словами старшої сестри, ріс дуже допитливим, уважним до родинних традицій, до рідного населеного пункту, його історії, до української пісні. Він задавав багато тямущих запитань щодо пісенної історії України, української пісні назагал, «дослухався до всього українського», «горнувся до радіо по якому зрідка, але таки звучала українська пісня». У батьків через працю майже не було часу на виховання Ігоря, тому цю роль вихователем та наставником Ігоря взяла на себе старша сестра Руслана.

Діти Йосипа і Марії Білозірів часто гостювали у своєї бабусі Катерини і дідуса Івана (по маминій лінії), які мешкали у с. Бабичі, які розташовані за 15 км. від Радехова у бік Кам'янки-Бузької. Літні канікули шести десятих, за

спогадами Руслани Білозір, проходили саме там [6]. Саме у мальовничих Бабичах вірогідно остаточно сформувався світогляд майбутнього композитора, звідти він черпав натхнення та сюжети на прийдешнє митецьке життя. Особливе значення для становлення майбутнього композитора мала тепла родинна атмосфера напередодні та у ході тривання найвеличніших християнських Свят – Різдвяних і Великодних свята, що закликали дітей «до казкового життя на селі» [8, с. 29]. У час суворих та зрусіфікованих шістидесятих, де навіть у Радехові всі начальники розмовляли російською плекати українські традиції могло хіба лише село. Як згадує Руслана Білозір «Школа виховання бабусі й дідуся завжди особлива» оскільки вони, як правило, не читали нотацій, давали дітям свободу. Малий Ігор часом любив відособлено сидіти і спостерігати за ватрою, сільською дорогою, полем на якому працюють люди, «дивитися у серпневе небо по якому востаннє пролітали журавлі у вирій». Нерідко діти – Ігор і Руслана Білозіри спостерігали як бабуся з дідусем або сусіди випікають хліб, бережливо ставляться до кожної крихтини хліба, яку ціну і результат може мати повсякденна праця бабусі й дідуся [8, с. 34].

Вірогідно ці враження і спогади майбутній композитор залишив у собі впродовж усього життя вони стали основоположними у його творчості, у формуванні його музичного стилю та мелосу. Відтак «з-під камертону» Ігоря Білозіра одна за одною поставали відомі шедеври 1980-х рр. із якими нині знайома добра половина українців.

Окрема мова про спогади та враження дітей сім'ї Білозір від святої вечері, Різдвяної ночі, вертепу, колядування, які без усякого сумніву залишили спогади у дитячих серцях на все життя. Як то кажуть – «те, що заборонене є особливо жаданим». Ці відвічні християнські традиції українського народу майбутній композитор увібрав на все своє життя. Руслана Білозір пригадує як діти у Бабичах чекали на магічне диво Різдва, а старше покоління (дідусь і бабуся) уміли створити трепетну атмосферу, яка

була спроможна міцно залягти в душу. Знову ж, вірогідно ці родинні традиції назавжди закарбувалися в пам'яті Ігоря Білозіра, наклали свій відбиток на його митецьку спадщину.

Тим часом 1962 р. семирічний Ігор Білозір пішов до першого класу Радохівської ЗОСШ № 1. Власне у дитинстві у нього було виявлено гарні музичні здібності. Як доказ цьому – на шкільних заходах він завжди співав як соліст, а також у хорі. Знову ж, вірогідно далася взнаки його генетика а також закладені батьками, ближнім і дальнім родинним колом музичні риси, а головно його саморозвиток у дитинстві. Зі спогадів першої вчительки Ігоря Йосиповича Єви Степанівни Похмурської [ДОДАТОК Б]: «Як нині пам'ятаю 1 вересня 1962 року (була тоді тридцятилітньою), коли мені довірили першокласників, які стали для мене найдорожчими з усіх інших випусків. Усі горіли нестерпним бажанням навчатися. Ігорко Білозір з першого ж дня сів на другу парту від вікна. Приємний, милий, спокійний, вдумливий хлопчик. Його вирізняла уважність, наполегливість, вдумливість. А з роками відчула в ньому неабиякий талант, всіма силами тягнувся до прекрасного. У молодших класах Білозір не за роками був серйозний. Знав чого хоче і йшов до своєї мети. Його Тато Йосип Дмитрович працював разом зі мною в учительському колективі, тому на Батьківські збори приходила Мама Ігорка Марія Іванівна. Старші Білозіри славилися своїм патріотизмом, духовністю, шляхетністю, моральністю, їх всі любили і поважали. Ігорко від колиски був обласканий теплом і увагою. Мама ж ніколи не червоніла за сина, адже претензій до нього не було, я його ставила у приклад. Не хочу нікого образити — любила і люблю кожного. Моїм улюбленицям відкривалися нові незвідані горизонти. Вони ставали великими людьми, а я в душі раділа за них, адже зуміла засіяти добре, розумне і вічне зерно» [29].

Більше того, під час навчання у загальноосвітній школі, в сьомому класі, Ігор Білозір написав свою першу пісню. У чотирнадцятилітньому віці він організував свій перший ансамбль, з яким навіть виступав на весіллях та

підліткових дискотеках [11]. До першого шкільного ВІА 1969 року Ігоря Білозіра увійшли: Богдан Білозір, Андрій Приступа, Ярослав Шаблій і сам Ігор Білозір [ДОДАТОК В]. Зокрема, його шкільний товариш Андрій Приступа заявляє, що їхньому гурту забороняли вступати у старому приміщенні будинку культури: «Ми разом з Ігорем навчалися в радехівській музичній школі в одного викладача Петра Степановича Теслюка. Білозір грав на акордеоні, а я — на баяні. Я старший на рік від Ігоря, вчився тоді у восьмому класі, він — у сьомому. І мені пощастило грати у нашому шкільному ВІА, який організував Ігор. Репетиції проводили в старому радехівському клубі (районного Будинку культури тоді ще не було), потім нам заборонили і ми перебралися у клуб районної пекарні. Ігор завжди був веселий і компанійський. А найбільше, що в ньому мені подобалося, — організаторські здібності. Ще з шкільної парти. За що не брався, все йому вдавалося. Міг домовитися, знайти необхідних людей зі зв'язками. Він дотримував слова. Йому вірили і довіряли. З ним хотіли мати справи і дружити всі, хто його знав» [29].

Щоби там не було, але музична кар'єра Ігоря Білозіра розвивалися доволі бурхливо. Причому цікаво те, що перші свої пісні майбутній композитор написав на власні вірші (запропонував ебе не лише як композитор але й як поет). Згодом, у шістнадцятилітньому віці він провів свій перший професійний запис, який відбувся на Львівському радіо – Ігор Білозір узяв участь у записі радіопередачі «Мандрівний меридіан» (за іншою версією – програма мала назву «Мікрофон для всіх») [11, с. 4]. Це трапилося наприкінці березня 1969 р. коли молода львівська радіожурналістка Марта Кінасевич зробила перший професійний запис шкільного вокально-інструментального ансамблю юного Білозіра. Там було виконано перші хіти юного Білозіра – «Квіти у росі» і «Любити – не любити». Пізніше відомий композитор згадував: «Так сталося, що вона повірила мені, ще зовсім сопливному пацану, і зробила перший професійний запис моїх пісень» [8, с. 35]. Про ці випадки згадував також побратим Ігоря Білозіра по першому

ансамблю Роман Сорочинський: «Тоді складалося враження, що та молода журналістка хвилювалася не менше за нас. Здавалося, що єдиною людиною, яка зберігала спокій духу – був саме Ігор. Він уже тоді послідовно йшов до мети, знав чого хотів. Хоча нам було тоді по чотирнадцять-п'ятнадцять років» [8, с. 39].

Богдан Михайлович Стельмах підтвердив інформацію, що автором слів перших хітів юного І. Білозіра – «Квіти у росі» і «Любити – не любити» був Ігор: «Ці хіти звісно не стали такими популярними і не пішли «в народ» як наприклад «Пшеничне перевесло», «Світлиця», «Перший сніг» чи «Не сип мила скла» але тоді це були справжні хіти, а ми почували себе такими собі «Бітлами» кінця шестидесятих. Ігор – перше, зрозуміло, композитор а потім вже поет. Пізніше як мені відомо він не писав вірші, ніколи не був поетом-пісенником». Саме знайомство з Богданом Стельмахом у 1980 р. відкрило нову главу в пісенній творчості Білозіра, чия професійна думка щодо текстів надала того самого репертуару колективу, який охоплював національне та громадянське звучання. Зі слів самого І. Білозіра: “Популярну естраду не можна обмежувати тільки розважальними рамками. Вимоги мають бути однаково високі як до пісні естрадної, так і до пісні громадянської. Чим кращий текст, тим краща пісня: хіба є в когось сумніви щодо того? Нашому колективу, та й мені, як молодому композиторові, пощастило. Пощастило мати поруч одноступця, товариша, талановиту людину, чиї вірші напрочуд сучасні, глибоко філософські, щирі, мелодійні. Ось уже понад два роки я співпрацюю з львівським поетом Богданом Стельмахом. Богдан завжди тонко відчуває настрій нашого майбутнього слухача, його смаки, уподобання... Стельмах для композитора – поет майже ідеальний, ніби мислить музичними образами, який лише фіксує поетичними рядками. Музикант у поезії...” [9].

Додамо, що з 1968 р. Ігор Білозір навчався у Радехівській музичній школі, а з 1970-го – у Львівському музично-педагогічному училищі. За

спогадами одного з викладачів училища – Ігор Білозір вирізнявся на тлі однокурсників не лише музичними здібностями а й серйозністю ставлення до справи: «Ігор Білозір склав про себе враження людини яка добре знає чого хоче. Так ніби студентові було не 15 років а 20 років і за ним – значна біографія. Ігор був дорослим не лише зовні, а й внутрішньо – серйозний, вдумливий, рефлексуючий, уважний. Одне слово – дорослий». Крім того, 1970 р. Ігор Білозір урешті закінчив загальноосвітню школу. Того ж року завершив також трьохрічний навчальний курс у Радехівській музичній школі (навчався упродовж 1968–1970 рр. – клас акордеона митця П. Теслюка).

Вірогідно саме у музпедучилищі Ігор Білозір створив із творчих студентів художній колектив, до якого була запрошена зовсім ще юна Оксана Розумкевич, яка також навчалася в училищі. Невдовзі в дуже ще молодому віці (22 роки) Ігор Білозір одружився з нею – майбутньою відомою артисткою, співачкою та народною депутаткою Оксаною Білозір. Вона походила з містечка Смига на Рівненщині і приїхала до Львова на навчання. З Оксаною Білозір Ігор прожив у шлюбі 14 років [10, с. 2].

Після закінчення музичного педучилища молодий Ігор Білозір упродовж 1974–1975 рр. згідно направлення працював учителем музики в Корчинській середній школі тодішнього Радехівського району. «У своєму стилі» майбутньому композиторові вдалося талановитих учнів школи об'єднати в аматорський естрадний ансамбль. Тодішній колега Ігоря Юрій Сухар, згадуючи їхнє спільне шкільне повсякдення відзначив: «У Ігоря певна річ був талант організатора. Він мав вплив , що головнo – авторитет серед учнів. По суті йому вдалося лише впродовж одного року створити цілком прийнятний учнівський ансамбль із яким проводив ранки у школі. Одне слово, Ігор дуже скоро став своїм чоловіком у школі – був із тих на якому цілком до снаги могла триматися школа. Й так би вочевидь було якби Ігор не вирішив вступати до консерваторії а відтак залишити школу» [8, с. 48].

Що цікаво, нинішній педагогічний колектив школи плекає пам'ять про свого колишнього працівника і побратима. Уже 40 років у Радехові проходять конкурси і концерти пам'яті композитора Ігоря Білозора «Таланти твої, Україно», «Мамина світлиця», «Пшеничне перевесло», які проводить Радехівська районна школа мистецтв з ініціативи названого вище Юрія Сухара, директора школи у с. Корчин [8, с.46].

Із часу навчання у музпедучилищі Ігор Білозір стає львів'янином – майбутній композитор переїжджає до Львова і невдовзі вступає до Львівської консерваторії (нині цей навчальний заклад має назву Львівська національна музична академія імені Миколи Лисенка). Хоча останній начальний заклад він не завершив і, відповідно, не отримав диплом про вищу освіту. (Цікаво, що помешкання Ігоря Білозіра розташовувалося зовсім близько від консерваторії – композитор проживав по сучасній вулиці Олександра Фредра, яка сусідить із вулицею Остапа Нижанківського, де розташовувалася якраз Львівська консерваторія. В. Камінський, був сам доволі успішним автором популярних пісенних композицій, член журі національних естрадних конкурсів, які вважалися одні з найпрестижніших, був лауреатом Національної премії ім. Т. Шевченка, згодом згадував: “У Ігоря було вроджене чуття мелодики. Він володів багатючим інструментальним даром. І те багатюче інтонаційне зерно, яке ми чуємо в кожній Ігоровій пісні, в кожній інструментальній мелодії, то можемо порівняти з тим багатством мелодики, які були в Моцарта і Россіні. Можна навчити правильного підбору тональностей, гармонії, тембру звучання, але лише печать Бога може дати відчуття мелодики. Адже мелодичний дар – це Божа іскра. Ігор був яскравим продовжувачем пісенної естрадної мелодики, яку започаткували у Львові Мирослав Скорик та Богдан Янівський ще у 1960-х роках, а самотньо доповнив у 1970-х Володимир Івасюк” [10, с. 2]. Прикметно, що Ігор Білозір у консерваторії навчався у того самого викладача, що й славнозвісний буковинець Володимир Івасюк. Ідеться про відомого спеціаліста, музикознавця та педагога стріянина Лешека Мазепу. Але композитори не

товаришували і навіть не знали один одного – зустрічалися хіба лише у стінах ВНЗ, його коридорах [14, с. 2]. Володимир Івасюк був на шість років старшим за Ігоря Білозіра. Останній часом згадував як, вони з Володимиром Івасюком пересікалися у стінах Львівської консерваторії: «Не можу сказати, що музика Володимира Івасюка вказала на мені безпосередній вплив. Але коли є така особистість, то тебе це невільно стимулює: «Невже я це сможу?». Крім того, так вийшло, що я очолив «Ватру» в рік загибелі Івасюка...» [30, с. 2].

Додамо, що Ігор Білозір вступив до консерваторії 1975 р. на диригентський відділ а його дружина – Оксана Розумкевич після закінчення музпедучилища продовжила навчання у Дрогобицькому державному педагогічному інституті імені Івана Франка на заочному відділенні. Згодом вона перевелася на навчання до Львівської консерваторії. 4 червня 1977 р. відбулося весілля Ігоря Білозіра і Оксани Білозір (Розумкевич) у Радехові.

Варто, на наш погляд, торкнутися тут суспільно-політичної та соціокультурної атмосфери (це час брежнєвського застою) яка мала місце як у Львові так і в Радянському союзі назагал. Бо таке усвідомлення значно краще демонструє вагу та значення україномовної творчості Ігоря Білозіра за тих обставин.

Ключовою тезою ідеології КПРС періоду «брежнєвського застою» було твердження про три етапи «загальної кризи капіталізму». Як відомо, на думку радянських ідеологів, змістом тогочасної епохи був перехід людства від капіталізму до нібито вищої соціально-економічної формації – комунізму, при цьому соціалізм радянського зразка сприймався як нібито перша фаза комунізму. Далі начебто очікувався відхід від «світової системи капіталізму» країн і їх перехід до соціалістичної співдружності.

Варто також додати, що у другій половині 1960-х – першій половині 1980-х економічний розвиток Радянського Союзу та УРСР як його складової відбивався на життєвому рівні населення, стані його забезпеченості товарами,

послугами на розгортанні житлового будівництва. Можна судити, що деякі позитивні зміни відбулися, але їхні очікування таки поступалися обіцяним. Звісно дещо росла купівельна спроможність населення. Наприклад, середня заробітна плата з 78 крб. у 1960 р. зросла до 155 крб у 1980 р. Люди усе більше користувалися речами, які ще з міжвоєння були звичними на Заході: побутова техніка, пральні машини, холодильники, згодом телевізори та ін. Простолюд отримав можливість придбати товари або виробництва СРСР, або продукцію країн соціалістичної співдружності. У 1970-х роках у радянському соціокультурному просторі панували назагал оптимістичні настрої щодо здатності СРСР наздогнати Захід за рівнем життя та побуту. У ЗМІ щодня ширився наратив про добробут радянських громадян, який щодня зростав. У цілому «золота епоха» чи то «золоті семи десяти» Брежнєва із регулярною виплатою заробітної плати, стипендій, пенсій, щомісячними преміальними, безкоштовним медичним обслуговуванням, освітою, назагал дешевими товарами і комунальними послугами і по нині для певної частини українського суспільства залишається ностальгічним ідеалом.

Але з іншого боку в результаті все це виливалося у тотальну русифікацію. Напевно саме у семидесяті русифікація досягла кульмінації – у школах, дитячих садочках, будинках культури, вищих навчальних закладах послідовно впроваджувалася російська мова і ширилася теза про її домінування у порівнянні з українською мовою. На такому російськомовному тлі будь-яка україномовна продукція видавалася своєрідним подвигом. У «музичному ланцюгові» – Володимир Івасюк, Василь Зінкевич, Назарій Яремчук, Дмитро Гнатюк, Ніна Матвієнко, Тріо Мареничі видне місце займала і творчість Ігоря Білозіра.

Так поступово розгорталася творча біографія Ігоря Білозіра. Спершу був творчий колектив у Золочеві, маловідомий ансамбль «Вікторія». У 1976 р. спільно зі студентами Львівської консерваторії він організував ансамбль «Ритми Карпат» при Львівському автобусному заводі. Ця подія значною мірою стала рубіжною у біографії Ігоря Білозіра. Із ансамблем «Ритми

Карпат» почалася буремна та шалена творча праця, пошук свого місця у мистецтві і перше серйозне визнання. Почалися міжнародні гастролі переважно країнами соціалістичного табору. 1978 р. ансамбль керівником якого був Ігор Білозір, «Ритми Карпат» став призером XI Всесвітнього фестивалю молоді і студентів в Гавані, активно брав участь у передачах Львівського телебачення (програми «Ширше коло», «Заспіваймо друзі», «Народні таланти» та ін.).

Таким чином, у основі формування світогляду Ігоря Білозіра лежать генетичні та родинні компоненти. Майбутній композитор до кінця життя зберіг спомини про дитинство, бабусю і дідуся, відзчав ці фактори на становлення його поглядів. Враження від цих споминів І. Білозір зберіг на все життя - від святої вечері, Різдвяної ночі, вертепу, колядування тощо. Ці відвічні християнські традиції українського народу майбутній композитор увібрав на все своє життя. Старше покоління (дідусь і бабуса) уміли створити трепетну атмосферу, яка була спроможна міцно залягти в душу. Вірогідно ці родинні традиції назавжди закарбувалися в пам'яті Ігоря Білозіра, наклали свій відбиток на його майбутню митецьку спадщину.

РОЗДІЛ 2. ГРОМАДСЬКО-КУЛЬТУРНА ТА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМПОЗИТОРА ВПРОДОВЖ 1977–2000 РР

По суті, вказані у назві розділу роки стали найуспішнішими у творчій кар'єрі Ігоря Білозіра. Це був час розквіту його як композитора, вершина популярності і авторитету. Зрозуміло, що треба, так би мовити, пропорційно у хронологічному зрізі сприймати ці дати, бо лише на перший погляд 1970-і рр. були «золотими», як часом про ті роки відгукуються деякі історики-повсякденці. Бо насправді ж – то був розпал Радянського Союзу із усіма його наслідками – русифікація, урбанізація, уніфікація. Усе це зазвичай виливалося в деукраїнізацію та втрату національної ідентичності.

Так, 1972 р. першим секретарем ЦК КПУ було призначено протеже нового генсека Леоніда Брежнєва вихідця із зрусифікованого Дніпродзержинська (нині Кам'янського – Д.Д.) російськомовного Володимира Щербицького. Той одразу ж у своєму дусі зайнявся чисткою партійного апарату та розпочав чергову хвилю арештів прогресивної інтелігенції, культурних діячів тощо. Деяку частину українських діячів засуджували, іншу частину відправляли до психлікарень, а ким кому «повезло» – просто звільняли з роботи. Це не означало, що українська культура, так би мовити здалася, піднявши руки вгору.

Наприклад 1976 р. було утворено Українську Гельсінську групу (УГГ) покликанням якої був моніторинг за дотриманням СРСР умов Гельсінських угод підписаних 1975 р. (до УГГ, зокрема, належали Петро Григоренко, Левко Лук'яненко, Микола Руденко, Василь Стус, Іван Кандиба, В'ячеслав Чорновіл та інші діячі). Однак вже наступного, 1977 р. більшість її учасників було запроторено до різних радянських таборів, де активісти мусили пересидіти аж до «горбачовської» перебудови. У науковому середовищі відбувалися гоніння на українську інтелігенцію – передусім представників гуманітарних дисциплін. Як відомо 1979 р. було закатовано у

Брюховицькому лісі біля Львова українського композитора Володимира Івасюка.

1977 р. було прийнято нову радянську Конституцію СРСР, а 1978 р. – нову Конституцію Української РСР. Як уже ми зазначали вище, прискорюється урбанізація, 4,6 млн українських селян переїхало до більших чи менших міст. Водночас сповільнюються темпи народжуваності, а союзна економіка відстає – наприклад більшість продуктів та споживчих товарів стає дефіцитними, ганебним явищем радянського повсякдення стають черги. Погіршується міжнародна репутація СРСР – наприкінці 1979 р. СРСР без особливих на те причин вводить свої війська до Афганістану на підтримку прорадянських сил а відтак опиняється в міжнародній ізоляції.

Ми вмістили такий затяжний вступ аби краще зрозуміти історичне тло на тлі якого розгорталося життя і діяльність українського композитора Ігоря Білозіра у так званих «золотих» 1970-х і першій половині 1980-х рр. По суті цей період став розквітом творчої діяльності Ігоря Білозіра.

Декілька слів вартує сказати також про основні показники розвитку світового і радянського кіномистецтва. Так, в Західній Європі та Америці набували популярності естрадні зірки, які виконували і розвивали жанри популярних тоді жанрів року і поп-музики. Серед них і досі відомі багатьом людям групи і виконавці: британський легендарний гурт «Queen» зі своїм фронтменом Фредді Меркюрі; культовий австралійський гурт «AC/DC»; знаменитий італійський виконавець Тото Котуньйо; легендарний британець Елтон Джон; прославлені американці Елвіс Преслі, Майкл Джексон та ін. Щодо радянської естради, то дана галузь розвивалась окремо від «західної», а подекуди навіть з особливим цинізмом копіювалися пісні. Крім того, шалений партійний тиск на виконавців і цензурний апарат не сприяв унікальному розвитку музичної культури на теренах Радянського Союзу. В основному радянську сцену представляли лояльні прокомуністичні співаки:

євреї Йосип Кобзон, азербайджанець Муслім Магомаєв, росіянин Лев Лещенко та ін.

Попри важкі умови розвитку музики, в Україні все ж, створюються групи і реалізуються виконавці: ВІА «Смерічка» (створена 1966 р.); ВІА «Кобза» (1971 р.); ВІА «Ватра» (1971 р.) та ін. Це був час розквіту кар'єри Дмитра Гнатюка, Анатолія Мокренка, Анатолія Солов'яненка, молоді Софії Ротару, композитора Володимира Івасюка, співаків-початківців Василя Зінькевича, Назарія Яремчука та ін.

Тим часом, кар'єра Ігоря Білозіра розвивалася доволі стрімко і як відомо, його творчість слушно пов'язують з легендарним музикальним гуртом «Ватра». Варто додати, що вокально-інструментальний ансамбль «Ватра» був одним із перших українських музикальних гуртів взагалі і цілком слушно його вважати музичним брендом України, під його назвою здобували кар'єру доволі різні музиканти: від Ігоря та Оксани Білозорів, до Івана Поповича та Віктора Морозова [28. с.1].

Можна сказати, що першим керівником «Ватри» був не Ігор Білозір (той ще був дуже молодим), а композитор і співак Михайло Мануляк при Львівській філармонії у 1971 р. Уже тоді, у зрусіфікованих 1970-х рр., репертуар пісень ансамблю був майже цілком з пісень українською мовою і сучасних кавер-обробок народних пісень України. Причому більша частка авторського репертуару була здійснена саме Михайлом Мануляком. Жанровими наповненнями «Ватри» 1970-х рр. були також джаз-рок і фолк-джаз-рок («Ватровий дим», «Танець жаги», «Ой чий то кінь стоїть» та ін.) [26, с.1]. Гурт здійснював успішні гастролі майже по всій території Радянського Союзу, що природньо спонукало співробітників КДБ стежити як за керівником гурту так і за виконавцями. Із часом, передусім через відмову йти на поступки та через те, що «музиканти дозволяли собі робити з фольклорним матеріалом і настільки захоплювалися українською естетикою»

М. Мануляка відсторонили від керівництва «Ватрою» [26, с.1] і невдовзі звільнили з роботи у філармонії [1].

Як наслідок цього «Ватру» очолив саксофоніст Богдан Кудла. Саме під час його очільництва, 1975 р., вийшла у світ найпопулярніша платівка «Ватри», яку неодноразово перевидавали у наступні 15 років [4, с.1]. До платівки, зокрема, увійшли знамениті нині хіти Володимира Івасюка («Жовтий лист», «Пісня буде поміж нас», «Балада про дві скрипки» та ін). Серед цих хітів також був український військовий марш «Гей, ви хлопці молодії» [ДОДАТОК Г]. Музичний критик та продюсерка проєкту «Old School Ukrainian Funk з Мар'яною Хемій» власне Мар'яна Хемій наголошувала, що цензура у дивний спосіб пропустила цей альбом, але після його випуску колективу в попередньому складі (зокрема музикантам, що входили до нього) виступати на сцені більше не дозволили [4, с.1].

Урешті другий склад ВІА «Ватра» було започатковано у 1977 р. До його складу, зокрема, увійшов популярний тоді ансамбль «Ровесник», який було засновано відомими музикантами Іваном Поповичем та Віктором Морозовим. Цікаво, що нині Віктор Морозов більш відомий як перекладач на українську мову серії книг Джоан Ролінг «Гаррі Поттер», яке опублікувало видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». Нині Віктор Морозов є учасником гурту «Арніка», а свого часу на думку музикального критика Філа Пухарева «був одним з найкрутіших музикантів: писав і тексти, і музику, був непоганим гітаристом. Справжня «людина-оркестр» [4, с.1]. Учасниками другого складу «Ватри» другої половини 1970-х рр. були: О.Соколов (бас-гітара), І.Луцейко (гітара), І.Лесько (ударні) та В.Копотя (труба) та ін. До слова, візитівкою оновленої «Ватри» став музичний витвір закарпатського виконавця Івана Поповича «Люба-Люба». Професійність музикантів засвідчує виконання ними «Блакитної рапсодії» Джорджа Гершвіна – видатного американського композитора єврейського походження, родина якого емігрувала свого часу з України до США) [ДОДАТОК Г].

Згодом частина другого складу «Ватри» була переведена у м. Чернівці, до знаменитої «Смерічки», Іван Попович разом зі співачкою Ольгою Щербаковою був переведений у м. Ужгород, а відомий трубач Володимир Копоть невдовзі переїхав у м. Київ [1, с.1]. Таким чином, по суті і другий склад «Ватри» розпався.

У той самий час (1977 р.) двадцятидвохлітній Ігор Білозір очолював самодіяльний ансамбль «Ритми Карпат» легендарного Львівського автобусного заводу. Згодом, 1979 р., львівська філармонія запросила під свою опіку цей ВІА. Невдовзі ВІА «Ритми Карпат» перейменували на «ВІА Ватра» [7, с.2]. До слова, публіцист О. Николенко у своїй статті «Ігор Білозір. Святий вогонь української пісні, який згас 20 років тому» зауважив, що новий вокально-інструментальний ансамбль під орудою Ігоря Білозіра утворився рівно через місяць після похорону Володимира Івасюка, 25 червня 1979 р. Очолив оновлену «Ватру» композитор та співак Ігор Йосипович Білозір, а до складу третьої «Ватри» належали: дружина композитора Оксана Білозір, солісти Ігор Богдан та Мар'ян Шуневич. У складі музичної групи довгий час грали: клавішник Зіновій Левковський, ударник Юрій Кедринський, гітарист Андрій Береза, скрипаль Ростислав Штинь та саксофоніст Олексій Сердюк [ДОДАТОК Д]. Траплялося, що «ватрівці» самотійно купували (чи здобували в інший спосіб) музичне обладнання, наряди на сцену, світлові ефекти тощо. Бувало, що учасники ансамблю навіть самотійно встановлювали апаратуру на сценах до концертів. Виїзні концерти на перших порах (у тому числі в далекі краї) були на старому автобусі, який навіть доводилося витягати з великих дощових калюж і багнюк у прямому розумінні цього слова [15, с.1]. До речі, перший склад п'ятої «Ватри» був такий: Ігор Білозір (художній керівник, клавіші); Роман Лозинський (музичний керівник, скрипка, клавіші); Орест Хома (гітара); Ігор Березяк (бас-гітара); Юрко Кедринський (барабанщик); Олексій Сердюк (саксофон, сопілка); Володимир Пасічник (саксофон); Михайло Вачко (трубач); Роман Цимбала (соліст-вокаліст); Оксана Білозір (солістка–

вокалістка); Марта Лозинська (солістка–вокалістка); Ігор Критович (звукорежисер). У такому складі «Ватра» протрималися тривалий час [28, с.1].

Роман Лозинський – музичний керівник, а також скрипаль та клавішник «Ватри» тих часів згадував: «Це був дуже романтичний юнацький час... Стали популярними обласні фестивалі, конкурси художньої самодіяльності. Зазвичай при різних організаціях, заводах збиралися юні аматори та шукали творчих поштовхів: абсолютний романтизм».

Крім того, Р.Лозинський підкреслив, що музичний колектив був дуже професійним, бо більшість «ватрівців» були випускниками львівської «десятирічки» імені Соломії Крушельницької, а дехто навіть студентами консерваторії. Усі молоді люди захоплювалися естрадною музикою, найкращими світовими взірцями. Тим часом, Роман Лозинський хоча і співпрацював доти ще з одним відомим колективом «Арніка», перейшов до ватрівців разом із сестрою Мартою, яка, як і Оксана Білозір, стала солісткою ансамблю.

За рік до своєї смерті згадуваний нами вище музичний керівник «Ватри» Роман Лозинський згадував: «Ми зійшлися на народній пісні, любов до неї нас об'єднала, а разом з тим хотілося її популяризувати, бо тоді ми фізично відчували брак українського в ефірі. Пішов перший поголос, перші концерти самодіяльності – і ми почали відчувати, що переростаємо зі самодіяльного колективу у професійний» [13, с.1]. До того ж за словами І.Лозинського, Ігор Білозір був дуже вимогливим до вокалу і на його думку, досі в українській естраді такого вокалу немає.

Інший учасник «Ватри» Андрій Береза згадував, що колектив починав не лише без і грошей але й без костюмів та інструментів а згодом це став один з найбільш впізнаваних і улюблених ансамблів в усьому Радянському Союзі. «Ми працювали без спочинку. Білозори обоє постійно зайняті на

репетиціях, нема часу варити їсти... Тато Ігоря їде з Радехова зі сітками, торбами... А той соромився. То ж був час, коли ми по 15 копійок на каву збиралися. Яюсь йому тато шапку з лисиці привіз. Дорогу. Ми таких не мали. А він ніяковів, як хлопчисько, якого беруть за руку, а він пручається, щоби не подумали, що «мамин синочок» [13, с.1]. Андрій Булеза згадував, що Ігор Білозір дуже шанував батьків та рідних але та любов була непоказна. Саме же І.Білозір був неpubлічною людиною, «бувало на зйомках він ховався у автобус і з вікна спостерігав, як нас знімають», – згадують його друзі. Репертуар «Ватри» містив народні пісні, а також твори, які писав Ігор Білозір. До речі невдовзі він серед колективу отримав на перший погляд дивне прізвище – «Дуче» (на честь відомого фашиста Муссоліні), бо у творчості був справжнім диктатором – справедливим і дуже вимогливим. Але поза творчістю був напрочуд мрійливим, навіть любив казки. Чимало допоміг Ігореві Білозіру на перших порах львівський актор Юрко Брилинський. Він подарував йому для нової квартири свій рояль, а у 1980 р. познайомив Ігоря з поетом Богданом Стельмахом, через якого до певної міри і не отримав композиторського диплому. Але з іншого боку через Б.Стельмаха до І.Білозіра потрапили вірші, які призначалися для нещодавно загиблого Володимира Івасюка [12, с.1]. ТанDEM Стельмах – Білозір склався одразу. Обидва полюбляли засиджуватися до самого ранку і творити. Можна вважати, що перше визнання до колективу прийшло у Тернополі, де в квітні 1981 р. «Ватра» стала лауреатом IV-ого республіканського конкурсу комсомольської пісні «Молоді голоси». До речі, свої перші вдалі пісні, Ігор Білозір запропонував Софії Ротару, але вона не погодилася їх взяти. Крім того, жінки: Оксана Білозір, Марта Лозинська та Світлана Соляник на перших порах були лише бек-вокалістками а лідерами та солістами – чоловіки. Але згодом лідер-солісткою «Ватри» стала дружина, якій більше десяти років Ігор Білозір писав свої пісні.

Між тим, ВІА «Ватра» бурхливо розвивалася. 1 січня 1982 р на екрани вийшов музичний телефільм популярного тоді Львівського телебачення «Ватра» кличе на свято». Цей музичний проєкт став врешті дуже популярним серед глядачів – і як результат шалений але цілком справедливий успіх [14, с.2].

Треба також пам'ятати про контекст часу, коли з'явився цей музичний телефільм. Це час «пізнього брежнєвізму» (читаємо – стагнації) тобто застою, ширення русифікації. Радянський союз посилював свій вплив, а тому учасників музконцерту чекало багато неприємностей з боку чиновників культури: догани, звільнення тощо. «Ватрівцям» закидали «націоналізм», «консерватизм» та інші типові звинувачення того часу. Пісні Ігоря Білозора попри їх самобутній мелос сприймалися радше «не музично, а політично». Ніби, з одного боку, було серйозне народне захоплення, але з іншого перепони радянської влади. Очевидно саме через цей тиск «Ватру» набагато краще сприймали навіть у Середній Азії, Угорщині чи Німеччині, аніж у Галичині [14, с.1].

На початку 1980-х рр. «Ватра» була одним із найкращих естрадних ансамблів СРСР. Гурт провів велику кількість записів виступів як на радіо так і на телебаченні, неодноразово ставав лауреатом та дипломантом пісенних конкурсів різних заходів, фестивалів, «Ватра» «була на устах» багатьох радянських ЗМІ [ДОДАТОК Е].

Можна констатувати, що «Ватра» мала своє творче обличчя – їй були притаманні простота та сердечність, український мелос і переконливість звучання. А також пісенному стилю І. Білозіра була притаманна глибина почуттів, відсутність штучності та мелодичність. Вершинами пісенної творчості Ігоря Білозіра вважають композиції: «Ніби вчора», «Перший сніг», «Світлиця», «Джерело», де найкраще було виражене лірико-драматичне начало композитора Ігоря Білозіра. На гімнічно-патетичних інтонаціях

побудовані пісні композитора «Від Бога», «Встань, народе мій!». Цікавими є також його пісні : «Надивлюся на тебе», «Новорічна», «Многая літа» [4, с.1].

Ігор Білозір говорив, що слід творити «щиро, з любов'ю і на добро». Кредо «Ватри» звучало так – «творити «щиро, з любов'ю і на добро». 1980–1990-ті роки визначені доволі активною естрадною роботою гурту «Ватри». Музиканти охоче реагували на будь-яке звернення на запрошення виступити, звідки б джерело запрошення не надходило [4, с.1].

Народний артист України і побратим Ігоря Білозіра Мар'ян Шуневич уважав, що у композиторові «український мелос жив у ньому і виходив десь зсередини». М.Шуневич сприймав І.Білозіра як «чемного у спілкуванні, але на репетиціях – «вимогливим до деспотизму». У житті, на думку М.Шуневича, Ігор Білозір був ліриком, любителем казок і природи. У творчості був «часто спонтанним». Ігор Білозір був вразливим, тонким та чуттєвим, мав дуже багато друзів. Крім того, з спогадами М.Шуневича, Ігор Білозір був глибоко духовною, навіть набожною людиною із дитинним світоглядом. «Малим хлопцем гордився з того, що його покійні нині батьки називалися Йосиф і Марія – «як у Ісуса» [16, с.2].

Мар'ян Шуневич згадав також такий випадок: «Пригадую, як ми гастролювали в Канаді. Повели нас в такий величезний супермаркет, стоїмо на другому поверсі, а внизу у фойє величезний фонтан... Раптом цей фонтан перестає діяти. Ігор до мене повертається і каже: «Мар'яне, мені аж страшно стало. Я собі тільки подумав: А що би було, якби він перестав діяти?. Коли в нас були концерти на стадіонах і насувалися хмари, він завжди казав: «Хлопці, чого ви боїтеся, я все розжену». І мало коли таке було, щоб нам перешкодив дощ» [16, с.2].

Відомий у своїх кругах поет-бард Олесь Дяк ділиться своєю історією стосунків з Ігорем Білозором. Він згадує, що на початку 1980-х рр. йому пощастило познайомитися із письменником і літературним редактором

Львівської філармонії Богданом Чепурком (він написав на його вірші декілька пісень і вирішив познайомити його з Ігорем Білозіром). До слова, це трапилося на концерті «Смерічки» Назарія Яремчука у Львові. Тоді О.Дяк заспівав І.Білозору декілька своїх пісень, а той порадив йому взяти участь в конкурсі, який через місяць відбувався на Львівському радіо. Що цікаво, тоді Олесь Дяк став лауреатом третьої премії з піснею «Правда на всіх одна». Що цікаво, відтоді Ігор Білозір часто запрошував О.Дяка не лише на свої концерти, а й на репетиції, що буває доволі рідко. Пісняр згадує, що поруч з іншими творчими людьми тягнувся до товариства Ігоря Білозора людей мав його магнетизм, красива, спокійна і дуже культурна вдача. З іншого боку, як акцентує О.Дяк, у товаристві І.Білозіра було чимало випадкових людей, заздрісних, недобррозичливих, а то й «людей з КГБ» [16].

Можна говорити, що Ігор Білозір працював у різних музичних напрямках. Його «пюпітру» належить музика для театру, зокрема, до вистав Львівського національного академічного драматичного театру імені Марії Заньковецької: «Звичайне диво», «За щучим велінням», «Декамерон», «Розорене гніздо», «На одинці з долею», «Як ледар щастя шукав», «Василь Свистун», «Олекса Довбуш» та ін. Крім того Ігор Білозір створив музику до відомого радянського кінофільму «Кармелюк», у якому навіть зіграв роль шляхтича. До слова, музику до створюваного у 1980-х рр. кінофільму «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» також створив він, як і низку хорових та інструментальних творів [8, с.100].

Очевидно на пік популярності «Ватра» вийшла у час «горбачовської перебудови» 1985–1991 р. коли стали дозволяти значно більше і діячі культури змогли врешті себе реалізовувати. Це були дуже сприятливі тенденції розвитку пісенної культури в Україні і на пісенну арену поступово почали виходити виконавці і гурти нового покоління. Колектив усе частіше і вільніше гастролював по СРСР – Середня Азія, Сибір, Далекий Схід, Прибалтика, перебував також у так званих «гарячих точках» – зокрема, у

Афганістані, Чорнобилі. А пізніше, на зламі 1980-х і 1990-х рр. були і закордонні гастролі по країнах «соцтабору» – Польща, Угорщина, Словаччина та ін. «За той період «Ватра» дала близько 5 тисяч концертів», – підсумувала якимось солістка Оксана Білозір.

Пізніше, на зламі 80-х і 90-х рр. «Ватра» гастролювала вже і в Німеччині, Канаді, США. На початку 1990-х рр. Ігор Білозір таки прийняв запрошення стажуватися у США та Канаді. У Штатах він освоїв професійний музичний бізнес, навчився працювати із новітнім обладнанням, але таки не зміг довгий час знаходитися далеко від батьківщини [14, с.1].

Додамо, що у другій половині 1980-х – початку 1990-х рр. творяться хіти Ігоря Білозіра, які можна назвати безсмертними: «Многая літа», «Світлиця», «Пшеничне перевесло», «Коханий», «Любить – не любить», «Колядуйте разом з нами», «Від Бога» та ін. Про деякі з пісень ми вже відзначали вище. Також були створені музичні фільми на Львівському телебаченні: ««Ватра» кличе на свято» і ««Ватра» у Карпатах».

Урешті у загальному доробку Ігоря Йосиповича Білозіра – понад шістдесят пісень, велика частина з яких стали хітами, що вважаються народними через їх широку популярність. Серед поетів, на чий вірші Ігорем Білозіром було створено найбільше пісень – Богдан Стельмах, Вадим Крищенко, Роман Кудлик, Петро Запотічний, Анна Канич, Михайло Ткач та ін. До го ж Ігор Білозір зазвичай не писав, так би мовити, планово, «на замовлення» а більшість його хітів були створені наспонтанно – наприклад під час перельоту на гастролі в Канаду із поетом Михайлом Ткачем народилася спільна пісня «Від Бога»; під час перебування в Афганістані появилася на світ хіт «Ніби вчора» та вдала обробка української народної пісні «Зеленеє жито». А безсмертний хіт «Пшеничне перевесло», який талановито виконувала Оксана Білозір, І. Білозір, разом із поетом

Богданом Стельмахом, створили, по дорозі до Львівської філармонії [8, с. 120].

Якщо підвести невеликі підсумки розділу, то можна сказати наступне. Кар'єра Ігоря Білозіра є прикладом для людей незалежно від того, куди і як люди хочуть йти і розвивати свій шлях. ВІА «Ватра» до керівництва Ігоря Білозіра теж пройшла доволі тернистий шлях для подальшого розвитку музичного колективу. Як наслідок, більше 60 хітів і закордонні гастролі. Можливо сьогодні це звучить дивно, оскільки любий гурт може собі дозволити виступати закордоном, але на той період це було широким визнанням і ростом авторитету серед музичної публіки. Але особливого авторитету і знаності «Ватра» набула якраз у час музичного «патронату» Ігоря Білозіра. Саме той час - пізньої перебудови виявився найуспішнішим у кар'єрі композитора. Це був час розквіту кар'єри Ігоря Білозіра, коли любов і шана від людей дійсно були великими і заслуженими.

РОЗДІЛ 3. ОБСТАВИНИ СМЕРТІ ІГОРЯ БІЛОЗІРА ТА ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ КОМПОЗИТОРА

Аналітики мабуть вірно говорять, що пік творчості композитора Ігоря Білозіра випадає на 1980-і рр. Це легко збагнути, коли споглядаєш роки появи того чи іншого шедевру майстра: «Многая літа», «Перший сніг», «Світлиця», «Пшеничне перевесло», «Коханий» та ін. Якщо порівняти роки написання ним пісень то можна дійти до наступних висновків. Із «лихими» дев'яностими до певної міри прийшов певний творчий застій і до Ігоря Білозіра. Побратим українського композитора Ю.Овсяник у статті-спогаді «Ігор Білозір – фатальна історія недоспіваної пісні» згадував, що 1989-й рік став своєрідною лебединою піснею як його самого так і «Ватри». У липні того року у Львівській опері відбувся ювілейний концерт до десятиріччя «Ватри». Концерт тоді тривав три години, було море квітів, подарунків, грамот, зал плескав Ігорю і його побратимам, стоячи. «Але з глибини очей І.Білозіра струменів легкий смуток. Можливо це було відчуття-передчуття тонкої натури..?» [16, с. 1]. Ймовірно композитор передчував певний декаданс 1990-х рр., бо поступово не знаходив підтримки серед влади та меценатів, успіх і популярність впали, здавалося, що митець частіше заглядав у чарку, потерпав від самотності.

До того ж трохи видозмінився сімейний статус самого композитора – першого квітня 1991 р. він розійшовся з Оксаною Білозір, із якою прожив у шлюбі аж 14 років. Цікаво, що ще через три дні він знайомиться зі своєю майбутньою дружиною Ольгою Маланюк, що була філологом за фахом і ведучою музичних програм. Наприклад, на відбірковому турі обласного фестивалю «Червона рута» О.Маланюк була ведучою, а І.Білозір – членом журі. Пара одружилася 12 червня 1993 р. А 1997 р. Ігореві Білозіру було присвоєно звання Народного артиста України [14, с.1].

Натомість саме на початок «дев'яностих» припадає найактивніша фаза заокеанських гастролей Ігоря Білозіра. «Ватра» гастролювала як уже нами

зазначалося вище і в Німеччині, і в Канаді, і в Бразилії, і в США. У США композитор ознайомився зі специфікою західної музичної культури, шоубізнесом, освоїв новітнє обладнання [14, с.1]. Саме цікаво, що «Ватру» десь вочевидь краще сприймали під час світових гастролей аніж у рідних краях. У 1990-х І.Білозір продовжував писати пісні та інструментальну музику, але в силу того, що людям у 1990-х рр.. часто «було не до музики» слава та визнання тимчасово його полишили. Хоча як ми вже відзначали вище саме у лихих 1990-х І.Білозіру було присвоєне високе і цілком заслужене звання Народного артиста України [12, с.1].

Із іншого боку, розлучення з першою дружиною та похорони батька (Йосиф Білозір помер 1991 р.) помітно позначилися на життєрадісній вдачі Ігоря. Треба також мати на увазі, що відхід від «Ватри» зіркової Оксани Білозір, яка розпочала сольну кар'єру, негативно відбився на колективі. По суті «Ватра» із серпня 1991 р. переросла у самостійний мистецько-музичний проєкт. У цьому центрі І. Білозір безкоштовно творив фонограми та різні розробки для талановитих дітей, консультував і виступав у якості продюсера творчої молоді. Разом із тим, було помітно, що в останні роки життя (друга половина 1990-х рр.) композитор залишався десь у тіні, хоча і написав чудові пісні – «Від Бога», «Встань з колін, народе мій», та ін.

Товариш Ігоря Білозіра Олесь Дяк підтвердив, що 1990-і рр. стали «чорною смугою» в його житті а сам композитор переживав депресію. Це добре проілюструвало святкування 20-річчя творчої діяльності «Ватри», у 1999 р. Виконавці і перші «ватрівчани» навіть погодилися виступати тоді безкоштовно, але треба було оплатити оренду залу а десятки львівських підприємств лише на словах погодилися бути спонсорами свята, а на ділі виглядало так, ніби на кар'єрі Ігоря Білозіра уже поставили хрест, – згадав згаданий нами вище співак Олесь Дяк [16, с.1].

На наш погляд, у ці роки Ігор Білозір переживав кризу у творчості яку можна пов'язати як з особистими причинами так і атмосферою у країні

назагал. Треба також нагадати що неспроста 1990-і рр. називають «лихими» – й той час молода держава переживала важкий період становлення, мусила взяти на себе важкий спадок СРСР. Радянська економіка, не могла не відреагувати на виклики того часу, бо була свідомо спроектована «під союзну державу», і коли розпався Союз то усі заводи, які були пов'язаними до цієї схеми закономірно зупинилися. Це призвело до гіперінфляції, грандіозної девальвації купоно-карбованців, згодом гривні, значного безробіття, зубожіння, спричинило трудове заробітчанство, а потім і еміграцію розумних та працьовитих українців. А головне – викликало депресію значної частини української інтелігенції. Очевидно «під прес» того часу потрапив і Ігор Йосипович Білозір [8, с. 122].

Й іронія долі полягала в тому, що на початку «нульових», які часом ще в середовищі істориків культури і історії повсякденності називають «ситими» коли цілком могло відбутися перезавантаження творчої біографії Ігоря Білозіра, що перебував у розквіті творчих і життєвих сил, усе пішло з «точністю до навпаки». На початку 2000 р. «Ватру» і Ігоря Білозіра зокрема запросили у закордонний вояж, в одне із містечок США, де українські виконавці взяла участь у Фольклорному фестивалі. Після повернення до України Ігор готувався до великого звітного концерту «Ватри» на стадіоні «Україна», який мав відбутися восени 2000 року. Хоча все змінилося «із точністю до навпаки» – влітку 2000 р. побратими Ігоря Білозіра зібралися у «Цісарській каві» на концерт-реквієм у 40-й день смерті композитора.

Усе кардинально змінилося у ту фатальну травневу пору. 8 травня 2000 р. Ігоря Білозіра з друзями запросили на святкування Дня народження знайомого митця до кав'ярні «Цісарська кава», що на проспекті Тараса Шевченка (зараз там стоїть пам'ятник іншому композиторові Володимирові Івасюкові). За столом тоді компанія увічливо і культурно співала відому пісню Ігоря Білозіра «Перший сніг». Це у силу різних причин не сподобалось іншій російськомовній компанії відвідувачів, яка розмістилася поруч у тому

самому кафе. Ті особи, що були напідпитку хотіли слухати низькосортний російський шансон, а тому вимагали припинити спів. На пояснення члена компанії, що співає народний артист України, молодики почали ображати українців та українську мову назagal. Словесні суперечки врешті переросли у відкритий конфлікт, який вдалося зупинити лише завдяки міліції. Найгірше, що пригода відбулася на очах у десятків львівян у центрі міста, за півкілометра від рідного помешкання. Але як показало майбутнє ненадовго, бо ввечері, коли Ігор Білозір зі товаришем, журналістом Миколою Гнатовським, йшов додому (він жив як ми вже говорили по вул. Фредра, а це приблизно за 300 метрів від кафе) на них напали невідомі і почали жорстоко бити кастетами. Найбільше дісталось саме Ігореві Білозіру, якому проламали череп [3, с.1].

Дуже детально у низці своїх публікацій дав характеристику інциденту журналіст Михайло Маслій. Знаходимо допис: «У місці, яке він так любив (Ігор Білозір – *Д.Д.*) воно ж і стало місцем його хресної дороги». На думку М. Маслія «Фактично мало місце ритуальне вбивство наперед визначеної жертви, і даний злочин має всі ознаки саме такого вбивства...» [13, с.1]. Журналіст дуже імпульсивно охарактеризував епізод: «Двоє людиноненависників-вбивць (москаль воронов і москаль калінін), що завдали смертельних ударів рашистськими черевиками у голову лежачого на бруківці композитора Ігоря Білозіра, жадали одного: тепла його крові. За те, що був українцем! За те, що був патріотом! Ба більше, виродкам все вдалося, навіть після «чорного ритуального вбивства» повернулися на місце злочину пиячити й „празнавать пабєду” у товаристві «ментів». Батько воронова обіймав тоді високу посаду в «ментурі», тож всі газети відкрито писали «воронов воронову ока не виклює!» [13.с.1].

Згаданий нами вище співак Олесь Дяк згадав, що також був у той злощасний час у «Цісарській каві» але побув дві години і пішов додому, а трагедія сталася десь опівночі. Він констатував, що Ігор Білозір був

малоконфліктним чоловіком хоча і був дуже ранимим та міг легко емоційно вийти з себе, але завжди перший мирився. Ігор Білозір за тих обставин намагався загладити конфлікт двох компаній, які були напідпитку. Те, що словесна суперечка закінчилася на рівні національної культури, на думку О. Дяка не становило дивини, бо у тому середовищі були особи із протилежними поглядами [16, с.1].

Поет і багатолітній співавтор Ігоря Білозіра Петро Запотічний згадував, що попервах атмосфера під час зустрічі у «Цісарській каві» була розкутою і товариською. Але все змінилося невдовзі. П. Запотічний дивувався, що нападників не зупиняло навіть те, що перед ними відомий композитор, автор багатьох українських пісень, які стали хітами. Били садистсько-катівським способом: тупим, важким предметом буквально розтропили основу черепа, від удару в чоло утворилася сильна тріщина. А після того як Ігор упав, злочинці його сильно копали ногами. Як згодом йтиметься у висновку медичної експертизи стався сильний серцево-легеневий забій.

Можна звісно посперечатися чи це вбивство композитора було справді замовним але однозначно одне – це був виклик українськості Львова. Дуже предметно хоча і трохи експресивно відреагували на інцидент із побиттям Ігоря Білозіра родичі композитора Руслана Білозір і Павло Романюк. Пропонуємо пряму мову бо ці слова, на наш погляд, дуже красномовно передають епізод. «..На місці Ігоря того вечора міг опинитися будь-який український артист, композитор чи співак, і його б спіткала така ж доля. І є тому глибинні причини: живемо у державі, яка ніяк не може визначитися з національними пріоритетами, у якій найкраще почуваються її недруги і відверті вороги. Інформаційний простір в Україні українцям не належить. За таких умов інколи досить найменшої іскорки, щоб у душі відвертого чи замаскованого шовініста пробудити звіра. «У ніч з 8 на 9 травня в центрі Львова на проспекті Тараса Шевченка, на тоді відкритому майданчику кафе «Цісарська кава», стався умисний злочин, внаслідок якого загинув відомий

композитор, народний артист України Ігор Білозір. Фактично мало місце ритуальне вбивство наперед визначеної жертви, і даний злочин має всі ознаки саме такого вбивства» [13, с.3].

На наш погляд, пристрасність цього висловлювання можна пояснити кількома причинами: по-перше родинною приналежністю дописувачів; по-друге, гіркотою несправедливості – адже цей допис був зроблений уже після того як стало відомо, що зловмисники отримали порівняно невелике покарання і крім того – і один і другий злочинець достроково вийшли з в'язниці. Однак цілком слушними видаються наступні їхні дописи сповнені подивів: «Сценарій злочину розігрувався на очах багатьох відвідувачів кав'ярні, у присутності міліціонерів, які «охороняють» кафе, під недремним оком відеокамер, які фіксують усе, що тут діється. За одним столиком у гурті товариства сиділи Ігор Білозір, а також журналіст Богдан Гнатовський та модельєр одягу Олександр Куровицький. Було весело. Гнатовський співав пісню Білозіра «Перший сніг», пісню ліричну, для якої горло не деруть. Дехто підспівував, але сам Білозір не співав. Просто сидів за столиком». Можна солідаризуватися з тією тезою, що зловмисники повелися неадекватно, були напідпитку, а інцидент не тягнув на «кулачний бій із смертельним наслідком» [13, с. 1]. Справа тут полягала дійсно «в ідеологічному спрямуванні виконавців» ти більше, що Ігор Білозір ніколи не мав репутації неконтрольованої людини і «силового бійця». Тож вірогідно в дійсності саме українська пісня не подобалася товариству, тон у якому задавали убивці композитора – Дмитро Воронов та Юрій Калінін. Однозначно, що саме вони спровокували конфлікт із смертельним наслідком. Відзначені нами вище родичі композитора – Руслана Білозір і Павло Романюк, які проводили особисте розслідування акцентують на тому, що сам І.Білозір пісню не співав, але тим не менше, Воронов і Калінін поривалися розправитися саме з ним, й особливо брутально поведився Воронов, батько якого – Олександр Воронов на той час був заступником начальника

Львівського міського управління внутрішніх справ, і йому підпорядковувалися всі оперативно-розшукові служби [13, с. 2].

Родичам І.Білозіра у ході приватного розслідування вдалося з'ясувати, що молодший Воронов був частим відвідувачем «Цісарської кави» і зазвичай «почував себе акурат так, як почувасться окупант серед туземного населення». Крім того, на їх думку, він не остерігався міліції ще й тому, що сам був офіцером одного з армійських підрозділів. Як доказ тезі родичі навели факт, що Дмитро Воронов, проходячи біля столика, де сидів І. Білозір, несподівано сильно вдарив його по голові від чого композитор вдарився потилицею об стінку павільйону кафе і впав зі стільця. З носа І.Білозіра пішла кров. При чому, на думку родичів, якщо би не міліція то розправа з композитором була би ще кривавішою у приміщенні самого кафе. Крім того, двічі гасити конфлікт приїжджав тоді автопатруль і двічі їхав «ні з чим». Але на думку Руслани Білозір, повелися неадекватно враховуючи що на локації перебував народний артист, відомий український композитор, «найвідоміший український пісняр після трагічної загибелі Володимира Івасюка». Більше того, Р.Білозір підводить до думки, що «все було продумано». Ігор Білозір повівся як джентльмен – підійшов до столика Д.Воронова, сказав, що зла не тримає, «що хлопці молоді і він їм прощає, але він їх запам'ятав». Навіть простягнув руку на знак примирення, а у відповідь його «посилають матом», вибігають за ним, б'ють по голові й тулубу, дістається Гнатовському і Куровицькому». Що прикметно, родичі самого І.Білозіра вагому порцію вини в тому, що сталося надають і товаришам покійного – бо товариству годилося провести композитора до його домівки, що знаходилася неподалік – «пройти якихось двісті метрів до його квартири, яка поруч. Але всі поспішають розійтися. Такі друзі – гірші за ворогів. То вже потім вони заплачуть крокодилячими сльозами» [13, с.2].

Урешті І. Білозір залишився лише з Гнатовським і поблизу будинку обласної прокуратури їх наздогнали Воронов і Калінін. Згодом журналіст М.Гнатковський, що не був обділений фізичною силою втік, і повернувся, тоді коли знову під'їхав міліцейський патруль. Ігоря Білозіра, врешті, зловмисники збили з ніг, а Д.Воронов вдарив лежачого так, що у нього, у кістці ноги з'явилася тріщина. Тоді злочинців затримали на місці і розпочався новий етап сценарію скоєння злочину. Руслана Білозір дивується, чому за тих обставин міліціонер дозволив Д.Воронову зняти куртку, а відтак позбутися речового доказу, по якому свідки можуть розпізнати його як учасника кримінального дійства. Згодом міліціонер зателефонував до батька Д.Воронова і «поінформувати про подію», і отримав від Воронова–старшого зворотній зв'язок і рекомендації як діяти надалі. Згодом обох злочинців затримали і протримали близько півгодини в Галицькому РВВС а згодом навіть відпустили після чого ті повернулися до «Цісарської кави» пиячити [13, с.2].

Львівський журналіст Михайло Маслій досить скрупульозно вивчив обставини загибелі українського композитора і в цілому солідарний із родичами Ігоря Білозіра. На його думку, у перші дні інциденту сторона зловмисників використала усі обставини на свою користь: «Опрацьовуються свідки та медики. Робиться все, аби завести у глухий кут слідство та дезінформувати громадськість». Навіть на перших порах робилися спроби відвести увагу від Воронова і Калініна і звести до того, що у злочині винні «якісь молодики, які втекли, що їх тепер активно розшукують». Під цю ідеологему віднайшлися начебто 17 свідків, які показували, що «жодної куртки на Воронові не було». Тобто йшло відверте фальшування деталей і розгорталася профанація, а за цим всім вгадується режисер – Воронов–старший. Газети навіть дотепно писали: «Воронов Воронову ока не виключе» [13, с.1]. Більше того, на думку М.Маслія, навіть друзі композитора на

перших порах вели себе доволі дивно, мовчали ніби нічого не сталося, переплутували очевидні факти тощо.

Тим часом Ігор Білозір у ніч з 8 на 9 травня 2000 р. потрапив до Львівської міської лікарні швидкої допомоги, він початково перебуває при свідомості, навіть може дати покази. Разом із тим, приватні слідчі висловлюють подив, чому слідчо-оперативна група одразу не прибула на місце події (до приміщення Львівської прокуратори та до лікарні взяти свідчення у потерпілого). Міліціонери, що були свідками інциденту не були допитані а натомість удень 9 травня 2000 р. Д. Воронов знову приходить до «Цісарської кави», вивчати ситуацію, ймовірно домовляється із власниками кафе, аби ті витерли відеозаписи злочину а отже знищили документальне свідчення півторагодинного перебігу злочину. Що цікаво, Воронов-молодший згодом поїхав до лікарні швидкої допомоги, де встановив наявність тріщини в кістці ноги [13, с.2]. Натомість дії злочинців чітко скоординовані – 19 травня 2000 р. раптом зникає Калінін а 22 травня 2000 р. нарешті затримують Воронова–молодшого хоча його батько за вдалим виразом журналіста М.Маслія «перетворив службовий кабінет у штаб–квартиру по „відмазуванню” зловмисників а слідство працює на рівні циркового атракціону. Кульбін, ще кульбін. А номер то – смертельний. Для Білозіра» [13, с.1].

Тим часом стан І.Білозіра різко погіршився. 10 травня 2000 р. його перевели до реанімації. Тоді ж «в унісон обуренню громадськості» нарешті порушують кримінальну справу. А сам композитор з 16 травня 2000 р. вже перебуває у комі, потім при смерті – до його легень підключено апарат . «Вірогідно з вини лікарів пропустили зупинку серця» [13. с.1]. Протягом останніх кількох днів життя І.Білозіра в лікарні всі повторювали одну і ту ж фразу: «Він у Божих руках» хоча, як уважає згаданий вище Маслій М. у львівській лікарні не було елементарного топографічного апарата і для

комп'ютерного обстеження мозку «нетранспортабельного Ігоря возили у медінститут, за декілька кілометрів від реанімації часом по асфальтових вибоїнах і горбах» [13, с.1]. За життя українського композитора медичні працівники боролися аж двадцять днів, а 28 травня того року його серце назавжди зупинилося у Клінічній лікарні швидкої допомоги м.Львів, що по вул. Івана Миколайчука [27]. Як повідомляли ЗМІ, «Ігор Білозір став жертвою синів високопоставлених чиновників а убиваючи його, убивали українську пісню, українську мову, убивали наш народ, як убивали його віками».

Похорон Ігоря Білозора, 30 травня 2000 р., вилився у велику акцію протесту. За різними підрахунками у ньому взяло участь від 100 до 200 тисяч людей. Поховали композитора на Личаківському цвинтарі а в 2013 р. на його могилі з'явилася скульптура з мармуру, що нагадувала білий ангел – символ пісні, вічності та чистоти. Саму скульптуру привезли аж з Італії [11].

Вбивство композитора мало значний суспільно-політичний резонанс. Зокрема, деякі тогочасні депутати міськради Львова пропонували ввести мораторій на виконання російськомовних пісень «низької якості», але ця пропозиція на ту пору так і не була підтримана необхідною кількістю голосів [30]. Але назагал – то можна вважати, що після трагічної загибелі композитора у Львові взялися за питання стану функціонування української мови в місті. Водночас на шпальтах російських ЗМІ розпалювали антиукраїнську істерію. Навіть неправдиво стверджували, що Ігоря Білозіра побили за те, що композитор виконував саме російські пісні.

Кримінальне провадження тривало майже півтора роки. Урешті 28 вересня 2001 р. Львівський обласний суд визнав винними у вбивстві композитора Ігоря Білозіра Дмитра Воронова і Юрія Калініна, визначивши для них покарання у вигляді 15 і 12 років позбавлення волі відповідно із

поправкою, що термін позбавлення волі мав би враховувати час, проведений обвинуваченими в слідчому ізоляторі. Крім того, суд постановив стягнути з підсудних 50 тис. грн. матеріальної компенсації на користь дружини, сестри і матері покійного композитора. Крім цього, суд постановив провести службове розслідування в медустанові, де помер Білозір, бо виникла низка додаткових питань.

Утім адвокати обвинувачених оскаржили це рішення, і в січні 2002 р. Верховний суд України скасував як необґрунтований вирок по цій справі. Більше того, Верховний суд повернув справу в апеляційний суд на перегляд іншою колегією суддів. Згодом апеляційний суд Львівської області засудив Дмитра Воронова, звинуваченого у вбивстві композитора Ігоря Білозіра, до позбавлення волі на 10 років. Юрій Калінін, як співучасник, засуджений до 8-ми років позбавлення волі [30]. Це рішення викликало бурю протестів як у Львові так і в Україні назагал. Під стінами суду на мітинг зібралося приблизно 100 чоловік, що представляли праві партії та громадські організації. Вони вимагали, аби суд підтвердив обвинувачення прокуратури та засудив підсудних відповідно таки до 15-ти та 12-ти років позбавлення волі. Але усе залишилося по-старому. Урешті вбивця Д.Воронов відсидів лише два роки замість 15, а вбивця Ю.Калінін – п'ять, замість 10-ти.

Наостанок хочемо навести слова самого композитора, сказані ним у липні 1992 р. які дуже добре добре передають ментальність його душі: «У мелодії мого життя багато мажорних нот, хоча є і мінорні. Коли збуджений, сідаю за інструмент і творю. В моїй музиці є драматизм, емоції. Я ціную силу звуку, в якій є місце ліриці. У житті повинно бути все – рух, горіння, саме життя. Сучасна українська естрада досить різножанрова, різностильова. Вона – в пошуках. Хороша музика «закручує» мене. Виникає добра заздрість, добра злість, ух, куртка на ваті, то є люкс! Бігаю по кабінетах. А хочеться в гори, по гриби, на риболовлю. Там від усіх відпочиваю. Щось згадую, у

голову приходять різні ідеї; там маю можливість мислити. Тут не дають, бо навколо – суцільні проблеми. Природа дозволяє втікати від людей. Боляче про це говорити. Я не хочу, щоб вони замість мене пісні писали. Я це зроблю краще. Нехай вони урядують так, як я пишу, або ще краще – тоді будемо жити нормально і усміхатися будемо. Шкода, що ніби все у нас є: прапор, символіка, герб... Ніби все зробили: є Україна, окрема держава, але не бачимо її жодного поступу вперед. Бракує нам, щоб люди були на своїх місцях. Склалося враження, що кожний став самостійним і кожен сам на себе працює. То як можна тоді побудувати Україну?» [26].

Можна подивуватися, що на межі третього тисячоліття, у вже незалежній Україні, в центрі Львова, майже біля дверей прокуратури, по-звірячому забивають людину з якою багато в чому асоціювалася українська пісня і вбивство відбулося лише за пісню українською мовою

Утім, у пам'яті українців Ігор Білозір залишився надовго. 2015 р. на Львівщині було проголошено роком композитора. ТРК «Львів» створила навіть фільм про його митецьке життя «Під крилом ангела». Стрічка створена групою львівських митців під керівництвом відомого митця головного режисера Львівського телебачення Мирослава Мединського у співавторстві з режисером Лесею Рибінською. У цьому фільмі показано шлях його до слави, водночас і драму композитора Ігоря Білозіра. У процесі підготовки фільму використано різні архівні фотографії, спогади друзів Ігоря, різних поетів, колег по творчості тощо. Вулиці імені І.Білозіра є практично у всіх більших містах Галичини, у Івано-Франківську також. 18 серпня 2022 р. Львівська міська рада перейменувала вулицю Герцена у Львові на вулицю Ігоря Білозіра.

РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ТЕМИ У ЗЗСО

Надважливою актуальною темою вивчення ролі особистості в історії є не тільки для наукової сфери, а і для шкільної сфери. Сьогодні перед вчителями історії з важливою гостротою існує ціль гуманізації історії, передусім її «олюднення», розвиток ідей самоцінності особи в історичному процесі. Навчальний матеріал з історії, який вміщає відомості за історичні особи, є важливим складником змісту середньої історичної освіти. Без усвідомлень учнями ролі людини в історії країни і її приналежності до певних соціальних, національних або інших груп повноцінним вивченням історії це не назвеш, тому що історія загартовується дітьми більш ефективно через особистість конкретної особи.

Вивчення біографій історичних діячів не лише сприятиме пізнанню історії, а й формуватиме учня як особистість. Відображення життя і діяльності історичної особи, її впливу на деякі події в історії чи на історичні процеси в загальному сприймається і загартовується учнями з більшою активністю, ніж оперуванням історичними процесами, позбавленими видатних особистостей. Засвоєння дітьми інформації за життя і діяльність історичної особи у всій їх суперечливості і важкості в рамках суспільних трансформацій формує у дітей критичне мислення і цікавість до історії як шкільного предмета [33, с. 5–6].

Оскільки учні є активними суб'єктами навчального процесу, тоді цей процес повинен бути обов'язково спрямований на конкретну особистість учня: його вік і пізнавальні здібності. Пізнавальні здібності дітей з'єднані з віком та рівнем сформованим знань з історії, навичок, умінь, розвивання загальних здібностей дитини до навчальної діяльності, розвинення її потреб у знаннях і інтересів, зокрема до здобуття знань з історії. Під здібностями трактуються індивідуальні якості особистості, які є суб'єктом, здатністю до створення певних видів діяльності, зокрема вивчення історії. Вони здійснюються у глибині, швидкості і стабільному оволодінню методами та

видами діяльності [21, с. 12]. Щоб пробудити інтерес школяра, йому необхідно надати не просто сухий біографічний текст на велику кількість подій із життя письменника (чи музиканта, чи поета), а літературно-психологічний портрет постаті нарисованої форми (анкети, резюме, брошури, інтелект-карти тощо). Для використання цього найцікавішим матеріалом, на наш погляд, є спогади людей, які займали важливе місце у житті даної особистості, їх листи та твори. Трапляється часом зменшена інформація по датах, загальних назвах та іншій другорядної інформації, і навпаки зустрічається а більше цікавих моментів із життя постаті, до цього ж події з підтекстом до відчуттів учнів.

Буває, що учні цікавляться, якою особа була у простому житті як син, батько, чоловік, з ким створювала ця людина дружбу, як проводила дозвілля, які мала захоплення включно до таких моментів, який одяг носився тощо. Для виховання учня, на наш погляд, дуже потрібно знати – якою душею, чуйною або егоїстичною по життю була та чи інша історична людина? [23, с. 181–182]. Цей зріз розкриває такий напрям історичної науки як історія повсякденності.

До того ж, є один важливий чинник впливу на створення естетичних поглядів та почуттів шкільної аудиторії. Це народна або естрадна українська пісня. Цей своєрідний «самородок творчості народного надбання» любили слухати, переспівувати та записувати фактично всі українські поети, письменники, музиканти та ін. Зазвичай сучасники оголошують конкретні вподобані пісенні твори тих чи інших письменників. Якби вчителі кожного разу, вивчаючи біографію конкретного митця, ознайомлювали учнів хоча би з одною народною піснею, яку композитор чи поет-пісенник полюбляв, то можна було би надіятись, що фольклорний спадок українського народу буде збережений і переданий наступним поколінням. А сучасна молодь мали би у своєму репертуарному смаку не лишень нинішні твори-одноденки шкідливої якості [35, с. 20].

У березні 2024 р., на базі Ліцею №21 імені Євгена Коновальця Івано-Франківської міської ради, в рамках виробничої (педагогічної) практики нами (студентом-практикантом – Данилюком Дмитром Любомировичем) було проведено комплексне анкетування учнів 9-А класу цього начального закладу. В рамках анкети фігурувало десять питань, які стосувалися життєпису Ігоря Йосиповича Білозіра [ДОДАТОК Є]. Для базового підґрунтя було задано питання загального характеру, у яких прогресує тема цензури і становище культурного життя загалом в Радянському Союзі та в соціалістичному світі. Наступні питання стосувалися походження і розвитку Ігоря Білозіра, як особистості. Окремо виділене питання про ВІА «Ватра», оскільки дана музична група є невід'ємною частиною для Ігоря Білозіра. Виділено питання за композиції тому, що учні перше виділяють музикантів, письменників, акторів по їх відомим творчим здобуткам, а вже згодом біографічну складову. Питання трагедії і судової справи важливо виліляються тим, що учні крізь їх призму проявляли суспільні й патріотичні якості через доволі емоційні відповіді на дані питання в анкеті. «На фінал» подано питання про роль творчості Ігоря Білозіра сьогодні, де учні зазначили велику роль його творчих творінь у патріотизмі українського народу. В рамках даної анкети учні використовували спершу загальні знання, а згодом конкретні, що є логічно по структуризації завдання [ДОДАТОК Ж].

Також ефективними є рольові ігри. У даних іграх учні творчо відновлюють соціальні стосунки та об'єкти – на основі власних життєвих або художніх уявлень, самотужки або з допомогою організатора гри. Ігри мають творчий характер. Саме нова роль, яку займає учень, створює привабливе середовище рольової гри для учнів та забезпечує великий зміст діяльності. На цій базі змінюється емоційний стан, заповнення нових знань, розвиток вмінь та навичок ігрової активності [20, с.234]. Для нашої теми підійде «Урок-суд», на якому учні разом із закріпленням вивченої теми відтворюють принципи судочинства. У історичному уроці-суді в ролі підсудного є будь-який діяч минулого, чия особистість досить яскрава. У процесі беруть участь:

суддя, підсудний, захисник, свідки захисту і присяжні засідателі та інші. У самій грі передумовою є процес підготовки [20, с. 237]. Уважаємо, що тут досить перспективно пропонувати якраз тему правосуддя щодо Ігоря Білозіра, де хтось із дітей виступає у якості прокурора, який засуджує злочинців, шукаючи проти них аргументи; хтось у якості адвокатів, які навпаки намагаються захистити злочинців; дехто з учнів виступає у ролі потерпілого (самого Ігоря Білозіра), хтось – у якості злочинців, дехто з учнів – у якості друзів чи свідків події, які оперують відповідними фактами. На наш погляд, урок-суд спроможний нагромадити в учнів потрібний та додатковий фактаж про життя Ігоря Білозіра, зацікавити учнів його творчістю.

Слід учителю робити наголос на подіях, які є знаковими в житті людини, згадувати про ключові повороти долі. Проте на творчу особистість впливає і повсякденне життя, яке сприяє або, навпаки, перешкоджає творчій реалізації особистості. Тобто йдеться про принцип психологізму – учителю необхідно розкрити внутрішні цілі і їх результати людини, пережиток важливих життєвих подій, окремі риси характеру, почуття і роздуми, що є реакцією на родинні чи сімейні процеси. Вникнути у душу творчої особи допомагають його твори, мемуаристика, і звісно емпатія. Не варто забувати про принцип естетизму – творчість є сутністю життя митця. Учитель повинен занурити учнів у художні хронотипи його творінь, увести у поле зору персонажів твору, виокремити естетичні принципи та мистецькі вподобання [36]. Увесь цей ряд можна адаптовувати «під Ігоря Білозіра».

Ефективним також буде рішення провести позакласне заняття з історії України на тему «Ігор Білозір – відомий український музикант». [ДОДАТОК 3]. Варто зазначити, що дана тема є літературною, але література і історії найбільше взаємопов'язані науки з поміж інших, тому вчитель історії повинен володіти досконало знаннями філологічного спектру. Ігор Білозір є не тільки культурною, а й історичною постаттю. Заняття з вивченням нового матеріалу матимуть особливий сенс, оскільки учні на жаль у більшості

випадків не проінформовані зовсім про Ігоря Йосиповича, як відомого композитора й в цілому культурного діяча. Це показали результати анкетування [ДОДАТОК 3]. Учням мало, що відомо й про інших більш відомих співаків і композиторів, таких як: Володимир Івасюк, Назарій Яремчук та інші. Тож метою позакласного заходу можуть слугувати наступні функції:

- Ознайомити учнів з основними відомостями про Ігоря Білозіра та його пісень (інформаційна);
- Розширити знання учнів у жанрі сучасної естрадної музики (культурницька);
- Розвивати естетичні смаки, творчі здібності учнів (культурницька);
- Виховувати любов до національної культури, почуття гордості й усвідомлення себе українцем на кращих зразках української естрадної пісні (патріотична) [ДОДАТОК 3].

На початку позакласного заходу вчителеві потрібно створити сприятливий клімат настрою в класі. Пропонується інтерактивна вправа «Подаруй усмішку», де учні між собою діляться усмішкою, тим самим, передаючи позитивний настрій. Продовженням заняття є увімкнення на фоні вчительського слова пісні «Мамина світлиця» або «Ніби вчора» (вони, наш погляд, найбільш повчальна!), де вчитель зазначає про епоху і загальні риси теми, розказує історію цієї пісні, вказує хто є автором віршів тощо [ДОДАТОК 3]. Ця пісня спроможна навчити учнів пошани до батьків, до старшого покоління назагал. У подальшому учні самостійно розкривають дитячі роки Ігоря Білозіра, пік його кар'єри, обставини його смерті за допомогою презентації, анкетування та повідомлення. Вчитель моментами додає свої відступи в цілях доповнення [ДОДАТОК 3]. На підсумковому етапі учням надається творче завдання «Я-композитор», де вони зазначають, які б пісні вони писали і щоб б змінили в сучасних піснях, щоб учні

зрозуміли теперішні проблеми з музичною галуззю в Україні. Друге завдання буде більш конкретним, а саме – учні за допомогою карток із запитаннями повинні назвати вірні відповіді про життєвий шлях Ігоря Білозіра. На підсумковому етапі застосовується метод «від загального до конкретного» [34], який є ефективним у вивченні будь-якої історичної теми [ДОДАТОК 3]. Домашнє завдання можна «поділити» двома завданнями для учнів із різними рівнями знань. Наприклад аби діти написали есе на тему «Найкраща пісня Ігоря Білозіра» чи на тему: «Пісня яку не встиг написати Ігор Білозір». А наприклад можливе складання кросворду має за мету розвинути словниковий запас термінами до теми заняття [ДОДАТОК 3].

У чому ж відображається особливість виховного нахилу уроків в царині культури в курсі історії школи? Є ряд ключових особливостей, за якими конкретне і організоване викладання педагогом для учнів допоможе усвідомити молодому поколінню потрібні знання і уявлення за культуру і погляди рідного народу [32, с. 195].

Першим є те, що тематика історії культури у шкільній історії є базою естетичного виховання, способом формування моральної оцінки. Без особистісного сприйняття і «усвідомлення всесвіту», чим уроки культури від інших відрізняються, освіта і розвиток особистості в такому випадку є маломожливими. Другим є те, що вивчення культури у вітчизняній історії має велике значення у закріпленні історичних знань, які є початком для формування національної самосвідомості у школі. Це трактується тим, що вивченням теми культури ми підсумовуємо вивчення чергового періоду в історії. Третім є те, що за твердженням історика-методиста Л. Ржепецького, коли ми вивчаємо культуру певного періоду історії, ми ніби підсумовуємо теми частини історичної епохи, розвитку суспільства, надаємо загальну завершальну оцінку даному розвитку [22, с. 20]. Четвертим є те, що на «темах культури» спроможним є розвиток й поглиблення понять та глосарію про культуру як перелік досягнень народу в духовному житті, вміння

користуватися історичними набутими знаннями і набуття практичного досвіду для розвитку продуктивних здібностей. П'ятим є те, що уроки на тематику культури в історії України спричиняють вихованість в учнів патріотичних почуттів, моральних принципів, національної свідомості, етичних та естетичних смаків. Шостим є те, що уроки культури в історії України несуть виховну мету, особливо в переломні моменти розвитку національного суспільства і особистості: історія зазначає, що людство в найважчі періоди завжди звертається до моралі, до духовності [32, с. 195]. Звісно, що всі ці тези «лягають» на особистість українського композитора Ігоря Білозіра.

Ефективним методом вивчення історичної особистості буде складання порівняльної таблиці з характеристикою історичних постатей, що сприятиме кращому засвоєнню знань. Оскільки це: дає змогу учням пригадати матеріал, вивчений на минулих уроках; Відокремити особливі риси характеру постаті, які необхідно порівняти; Розвиток критичного мислення, адже порівняння – це не тільки відокремлення спільних рис характеру постатей, а ще й визначення певних особливих речей, які притаманні тільки цій людині. Це в уяві учнів неминуче доводить до висновків: «гірший-кращий», «талановитий / не такий талановитий», «здібний (вчинок, на ризик тощо) / не здібний», «сприяв (перемозі, прогресу, руху вперед тощо) – не сприяв». Учні здатні краще засвоювати матеріал саме через порівняльний аналіз [31].

Ігоря Білозіра варто порівнювати з визначними музикантами тогочасної української естрадної музики: Назарієм Яремчуком; Володимиром Івасюком; Ніною Матвієнко; Софією Ротару та ін. Оскільки дані культурні діячі діяли в одну епоху з Ігорем Йосиповичем і в учнів є змога порівняти їхні кар'єрні успіхи між собою [ДОДАТОК І].

Варто не забувати і про індивідуальні якості кожного учня. Створення особистісно орієнтованого навчання на практиці вчителів можна розглядати «в контексті» таких речей як:

1. Сприяти цікавим матеріалам кожному учневі у праці класу за чітким, зрозумілим і доступно сформульованим мотиваційним етапом;
2. Застосовувати різнобічні форми і методи організації навчального процесу, орієнтованого індивідуально на конкретного учня або учениці;
3. Стимулювати учнів до висловлювання власних переконань, використання різноманітних способів розв'язання ситуативних завдань без побоювання помилитися або отримати негативну відповідь;
4. Спричинювати на уроці різні ситуації, які надають можливості кожному учневі в класі проявляти свою самостійність, ініціативу, стимулюючи, тим самим учнів до різноманітної пошукової роботи;
5. Користуватися різноманітними видами пізнавальної діяльності на уроці, застосовуючи при цьому змістовно-операційний, мотиваційний та вольовий компоненти самостійної пізнавальності учнів [37].

Методи особистісно орієнтованого навчання, які підійдуть до теми вивчення життєвого шляху Ігоря Білозіра є різноманітними. Найочікуванішими методами, на наш погляд, будуть «дискусія» і «дебати», оскільки учні саме під час цих методів зможуть розкривати свій особистий погляд на дану тему. Також чудово підійдуть такі методи як «робота в парах» і «аналіз ситуації», де учні самостійно зможуть проаналізувати життєвий шлях музиканта і покращити свої комунікативні здібності у роботі з павикором. «Ротаційні зміни (трійки)» є подібним методом до «роботи в парах», де учні колективно зможуть проаналізувати творчі здобутки чи оставини вбивства Ігоря Білозіра [ДОДАТОК І].

Для кращого формування аксіологічної і відповідно громадянської компетенції, можна дати учням можливість сформулювати власну думку також через вправи «Мікрофон», «Коло ідей» в ході уроку, так і через написання коротких есе як додаткове завдання на домашню роботу. Зокрема, цитатою або і заголовком до цієї теми може стати назва пісні І. Білозіра «Пшеничне

перевесло». Якщо в ході уроку в учнів стоятиме завдання висловити власну думку усно в межах кількох речень для того, аби сформувані єдину позицію класу стосовно життя і творчості діяча, то у позакласній, в тому числі і в домашній роботі, їх можливості в часі та просторі ширші. Діти звісно не знають що таке «перевесло». Це може їх спонукати до пошуку малознайомих або незнайомих слів із «силянки» пісень Ігоря Білозіра. Благо в інтернет-мережі можна знайти чимало слів якими оперував і які використовував у своєму композиторському вжитку митець. Це може збагатити мовленнєвий запас учня.

Тож з'явиться можливість проявити себе як автору письмової думки або ж можна запропонувати альтернативу – створити в TikTok чи на іншій платформі короткий ролик з уривком виконання пісні Ігоря Білозіра на 15-20 секунд та презентувати його через спільний чат класу в ході перевірки домашнього завдання.

Окрім звернення до першоджерел та спробі відтворення творів композитора, учням було б цікаво ближче ознайомитись з біографією Ігоря Білозіра. Є декілька варіантів знайомства з композитором. По-перше, варто спробувати продемонструвати зовнішній вигляд пам'ятних місць пов'язаних з І. Білозіром не лише у рідному будинку в Радехові а й у Львові. Тут, вважаємо, що буде здійснена можливість формувати аксіологічну компетенцію.

Не менш важливими є орієнтири у просторі. Тому, щоб якісно формувати просторову компетенцію, ми можемо створити дещо нетипову карту по географічному зрізі гастролей гурту «Ватра» (як в Україні так і у Європі, США). Діти тим самим пробуватимуть уважніше вникати у біографію Ігоря Білозіра аби знайти необхідну інформацію про творчі мандри композитора. Слід трохи поекспериментувати та взяти роздруковані на А4 контурні карти, де можна розмістити точками міста як в Україні так і за кордоном де відбувалися поїздки гурту «Ватра». Також можна взяти карту

Європи, де можна розфарбувати ті країни, де був І.Білозір разом зі своєю «Ватрою».

Для закріплення знань в ході теми можна запропонувати короткий історичний кросворд на тему «Чи знайомий ти з творчістю Білозіра?» За вертикаллю: 1. Хто з українських композитів народився у Радехові? 2. У якому відомому навчальному закладі Львова навчався Білозір? 3. Яке дівоче прізвище мала Оксана Білозір? 4. Як називався музикальний гурт, який створив Ігор Білозір? 5. Назвіть цвинтар, де був похований Ігор Білозір? 6. На честь якого відомого історичного діяча названо проспект, де було смертельно побито Ігоря Білозіра? [ДОДАТОК І]. Безумовно, що перелік питань є лише приблизним і за бажання може бути розширеним відповідно до умов, часу та актуальності того чи іншого питання.

Схожим чином можна провести фактчекінг щодо біографії І.Білозіра. Для цього можна використати одно із першоджерел, де були зібрані 5 фактів про цю особистість. В ході уроку ми можемо запропонувати ознайомлення з цією тематичною підбіркою у формі «Мозкового Штурму» з наступним блоком питань:

Чи закінчив Ігор Білозір львівську консерваторію ? (прямі докази відсутні);

Вулиця Львова на якій проживав Ігор Білозір мала назву – вул. князя Романа? (так/ні);

Чи можна вважати композитора Ігоря Білозіра останнім романтиком української естради? (частково);

Чому колеги називали Ігоря Білозіра «Дуче»? (прохання обґрунтувати);

Чи дійсно Ігор Білозір отримав звання «Народного артиста України» минаючи «Заслуженого артиста»? (є сумнів).

Така постановка питань спроможна, на наш погляд, зацікавити дітей у особливий спосіб та заставити їх віднаходити потрібну інформацію серед біографічної довідки

Ну і на останок важко не згадати можливості віртуальної реальності. В наш час все більшого обороту набирають саме віртуальні екскурсії. Крізь ним можна не лише віртуально побувати в тій чи іншій локації, а й відчутти її атмосферу. Тому й не дивно, що на сайті НаУКМА є окрема рубрика «Віртуальна екскурсія» з поділом на історичну та на освітню частину. Власне ознайомлюючись з кожною з них, ми протягом уроку через проєктор спільно з учнями побуваємо там, де можливо б і самі не змогли потрапити. Звісно, що така екскурсія не повинна тривати занадто довгий час (10 – 20 хв) і має постійно доповнюватись розповіддю вчителя. З іншого боку – а чи варто знайомити учнів з цим навчальним закладом саме в межах уроку?

Отже, обрана нами для курсової роботи тема є чудовою можливістю для формування в учнів всього передбаченого в ході навчального процесу набору компетенцій. Ми можемо ознайомити їх з біографією відомого українського композитора Ігоря Білозіра в різний спосіб. Наведений та проаналізований на конкретних прикладах матеріал, який було пристосовано до теми нашої курсової роботи, може бути апробований в ході вивчення постаті І.Білозіра на уроках історії України у школі. Звісно, що ми не можемо навести повний перелік можливих прийомів та методів для формування двох визначених для дослідження компетенцій в межах теми. Однак, той інструментарій, який ми намагались навести в заключному розділі роботи може бути корисним як нам, так і нашим наступникам в науково-дослідницькій та в практичній педагогічній ниві.

До вище перерахованого можна стверджувати, що сама тема про життєвий шлях Ігоря Білозіра чудово підходить для її всебічного вивчення для кожного з учнів. Кожен учень по різному сприймає матеріал, а методи його вивчення є кардинально різні. Матеріал чудово загартовується при

групових роботах учнів у закладах загальної середньої освіти. Окремим учням краще сприймати інформацію на слух і тому творчість Ігоря Йосиповича Білозіра тут ідеально підходить. Іншим краще працювати із текстовими завданнями, тому вчитель ґрунтується на створенні завдань, де є робота із текстом. Саме для таких моментів потрібне особистісно орієнтоване навчання.

ВИСНОВКИ

Ігор Білозір є одним з найвизначніших постатей української національної музичної культури другої половини ХХ ст. Аналіз його творчої діяльності ілюструє те, що процес еволюції української пісні того періоду пов'язана з його творчою особистістю.

Методична складова теми розкриває прийоми, технічні засоби навчального процесу, підходи до роботи з учнями, якими варто послуговуватись при вивченні творчого життя Ігоря Білозіра щоб загартувати основу в учнів національно-патріотичного виховання і отримати більше знань у сфері музичного мистецтва .

Початковим етапом впливом на формування творчості Ігоря Білозіра була його родина і шкільний період, саме в той момент він опанував базові музичні вміння та навички, що дозволило йому стрімко підніматись на «музичний олімп». Кар'єра у «Ватрі» є піковим досягненням І.Білозіра тому, що за його керівництва українці почули нові витвори мистецтва і сучасні оранжування українських народних пісень. Розрив стосунків з дружиною Оксаною Білозір і депресивний період дев'яностих вплинули на ріст кар'єри музиканта у гіршу сторону. Трагедія 8–28 травня 2000 р. сколихнула Львів і Україну. Після побиття за право бути українцем в Україні лікарі боролися за право на життя 45 співака, але 28 травня 2000 року серце перестало битись. На похованні людей було за різними даними в ста до двохсот тисяч, це верховний раз показує великі здобутки Білозіра в українську культуру. Після смерті Ігоря Білозіра у Львові повстало питання стану української мови на території міста. Не оминула смерть Білозіра і російська пропаганда, яка вже тоді працювала проти України ще до 2014 р. Тоді російські ЗМІ просували меседж про те, що саме Ігоря Білозіра побили за виконання російськомовної пісні. Окремим сюрсом можна назвати судовий процес над вбивцями Дмитром Вороновим і Юрієм Калініним, адже після вироку 28 вересня 2000 року Львівським Обласним Судом у вигляді 15 і 12 років позбавлення волі

адвокати зуміли оскаржити даний вирок. У наслідок, Верховний Суд України скасував даний вирок у січні 2002 року як необґрунтований вирок і направив справу у Апеляційний Суд, де 7 серпня 2002 року інша колегія суддів "скосила" вироки 28 вересня 2000 року до 10 і 8 років позбавлення волі відповідно, також було призначено розслідування стосовно лікувального закладу, де прийняли Ігоря Білозіра після побиття. На жаль станом на сьогодні судові справи ведуться подібним чином, що породжує корупційну складову у судовій системі України.

Методична основа матеріалу складається вже із застосованих на виробничій (педагогічній) практиці ТЗН (анкетування) на базі 21 Ліцею імені Євгена Коновальця Івано-Франківської міської ради в м. Івано-Франківськ. Результатом анкетування стали: дослідження і комплексний виклад біографії Ігоря Білозіра; виховання в учнів почуття патріотизму, на основі діяльності і вбивства співака; підняття у свідомості учнів теми української мови, пісні і культури загалом. Продемонстровано різноманітні методи навчання учнів, які розкривають роботи в групах-парах і індивідуальний підхід. Наведений урок позакласного заходу з історії України, де вказані поетапно кроки і фактично самостійна діяльність учнів від вчителя. Важливим є також і порівняльний аналіз, де учні мають змогу порівняти Ігоря Білозіра з іншими видатними співаками даного періоду, щоб розширити за рахунок Білозіра в подальшому цікавість до інших артистів, які також вклали чимало в історію і культуру України.

Ігор Білозір залишиться для українців прикладом для досягання своїх мрій і авторитетом. До великого жалю і борцем за право в Україні, в україномовному Львові розмовляти і співати українською мовою українські пісні. Дана робота має ціль, яка полягає у пам'яті, щоб майбутні покоління українців не цуралися свого походження і знали, яку ціну предкам довелося заплатити, щоб називати себе українцем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

I. ДЖЕРЕЛА:

1. Ігор Білозір. Історія недоспіваної пісні. URL: https://zolocyiv-kraj.blogspot.com/2020/03/blog-post_24.html
2. «Пшеничне перевесло»: жовто-блакитне диско від Оксани Білозір. URL: <https://tyktor.media/ktytor/pshenychne-pereveslo/>
3. Українські пісні. Ігор Білозір. Пісні. Біографія. URL: <https://www.pisni.org.ua/persons/11.html>
4. Українські пісні. Історія «Ватри». URL: <https://www.pisni.org.ua/persons/86.html>

II. МОНОГРАФІЇ ТА СТАТТІ:

5. Андрій Василик. Новини України. Міжнародний журнал. URL: <https://www.muz-ua.info/?p=177>
6. Василь Худицький. Фатальна пісня Ігоря Білозіра. URL: <https://zn.ua/ukr/ART/fatalna-pisnya-igorya-bilozira-.html>
7. Васьків О. Композитору проломили голову, або похорон Білозіра. URL: <https://photo-lviv.in.ua/kompozytoru-prolomyly-holovu-abo-pokhoron-bilozira/>
8. Іленко Зоряна. Ігор Білозір: недоспівана пісня [Текст]. Львів: Українські технології, 2004. 164 с.
9. Коваленко М. Ігор Білозір – видатний композитор, якого вбили в центрі Львова через українську пісню: <https://dyvys.info/2023/05/09/igor-bilozir-vydatnyj-kompozytor-yakogo-vbyly-v-tsentri-lvova-cherez-ukrayinsku-pisnyu/>
10. Лещишин С. Ігор Йосипович Білозір (1955 – 2000). URL: <https://cultcenter.if.ua/ihor-iosypovych-bilozir-1955-2000/>
11. Майчик О. Пісенна творчість Ігоря Білозіра в контексті естрадного звукоідеалу епохи та соціокультурних викликів. *Наукові збірки*

- Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка*. 2013. Вип. 29. С. 93-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlnma_2013_29_12.
12. Маслій М. Білозір Ігор Йосипович. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Білозір_Ігор_Йосипович
 13. Маслій М. Жорстоке і підле вбивство у ніч на 9 травня. Як страчували Ігоря Білозіра. URL: <https://glavcom.ua/columns/mmasliy/zhorstoke-i-pidle-vbivstvo-u-nich-na-9-travnya-yak-strachuvali-igorya-bilozira-844109.html>
 14. Маслій М. Смерть Білозіра. URL: <https://chas.cv.ua/autor/128812-128812.html>
 15. Николенко О. Ігор Білозір. Святий вогонь української пісні, який згас 20 років тому. URL: <https://suspilne.media/culture/36848-igor-bilozir-svatij-vogon-ukrainskoi-pisni-akij-zgas-20-rokiv-tomu>
 16. Овсяник Ю. Ігор Білозір – фатальна історія недоспіваної пісні. URL: <https://inlviv.in.ua/lviv/igor-bilozir-fatalna-istoriya-nedospivanoyi-pisni>.
 17. Уляна Журба. Композитор Ігор Білозір: найкращі пісні останнього романтика української естради. URL: https://showbiz.24tv.ua/igor-bilozir-naykrashhi-pisni-kompozitora-novini-ukrayini-i-svitu_n1577789
 18. Швед М. «Музика». Український інтернет-журнал. URL: <https://mus.art.co.ua/ihor-bilozir-ostanniy-romantyk-ukrains-koi-estrady/>

III. ПІДРУЧНИКИ, ПОСІБНИКИ, ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА:

19. Жадько В. О. Український некрополь: історичний науковий довідник. Київ, 2005. 345 с.
20. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Г.Г. Яковенко. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yakovenko_Halyna/Metodyka_navchannia_istarii_navchalno-metodychnyi_posibnyk.pdf

21. Пометун О. П. Методика навчання історії в школі. О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. К.: Генеза, 2006. 328 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/3731/1/Пометун_О.І.Методика.pdf
22. Ржепецький Л.А. Формування національної свідомості школярів у процесі вивчення культури українського народу на уроках історії України. Л.А. Ржепецький. Наукові праці. Вип.15. Педагогічні науки. Миколаїв: МДГУ ім. П. Могили, 2003.
23. Степанишин В. Викладання української літератури в школі, методичний посібник для вчителя. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/462657/mod_resource/content/1/stepanishin_b_i_vikladannya_ukrayins_koyi_literaturi_v_shkol.pdf

IV.НОВИННІ ПОРТАЛИ:

24. Вікна. Сьогодні Ігорю Білозіру виповнилося б 60. Яким же був артист? URL: <https://vikna.if.ua/news/category/all/2015/03/24/31882/view>
25. Еспreso-Захід. Як Ігора Білозора вбивали шанувальники російського шансону. URL: <https://zahid.espreso.tv/yak-shanuvalniki-rosiyskogo-shansonu-ukraintsya-igora-bilozora-vbivali>
26. Золотий фонд української естради. URL: <http://www.uaestrada.org/ansambli/vatra/>
27. Нова Зоря. «Унікальна історія для української естради»: що варто знати про легендарний ВІА «Ватра». URL: <https://novazoria.com.ua/?p=23857>
28. Новини Західної України. 64 спогади – до 64-го дня народження Маестро української пісні Ігоря Білозіра. URL: <https://westnews.info/news/64-spogadi-do-64-go-dnya-narodzhennya-Maestro-ukrayinskoyi-pisni-Igorya-Bilozira-chastina-1.html>
29. Українська Правда. У Львові закінчився другий суд на вбивцями Білозіра. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2002/08/7/2990055/>

30. Факти. Ольга Білозір: «Ігор був як дитина, дуже любив читати казки».
URL: <http://surl.li/tuflt>

IV. МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА:

31. Авраменко Н. Д. Висвітлення ролі визначних особистостей на уроках історії. Блог вчителя історії. URL: https://ninaavramenko.blogspot.com/p/blog-page_11.html
32. Гаврилюк Ж.М., Духовно-моральне виховання учнів засобами культурологічної освіти на уроках історії України у 8-9. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/2489/1/27.pdf>
33. Камбалова Я. Методичні аспекти формування знань про історичну особистість в учнів загальноосвітньої школи (на прикладі теми «Кирило-Мефодіївське товариство»). С. 5-8. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13006/Kambalova.pdf?sequence=1>
34. Мартиненко С., Хоружа Л. Методи навчання та їх класифікація. Середня освіта. URL: <https://osvita.ua/school/method/780/>
35. Овдійчук Л. Вивчення життєпису письменника на уроках літератури (естетичний аспект). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2013. № 11. С. 17-20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ulvzsh_2013_11_6
36. Оксана Кафлик, Алла Куц. Методика вивчення життєпису письменників. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1406>
37. Особистісно орієнтований підхід до учнів. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14819/#google_vignette

ДОДАТКИ:**ДОДАТОК А**

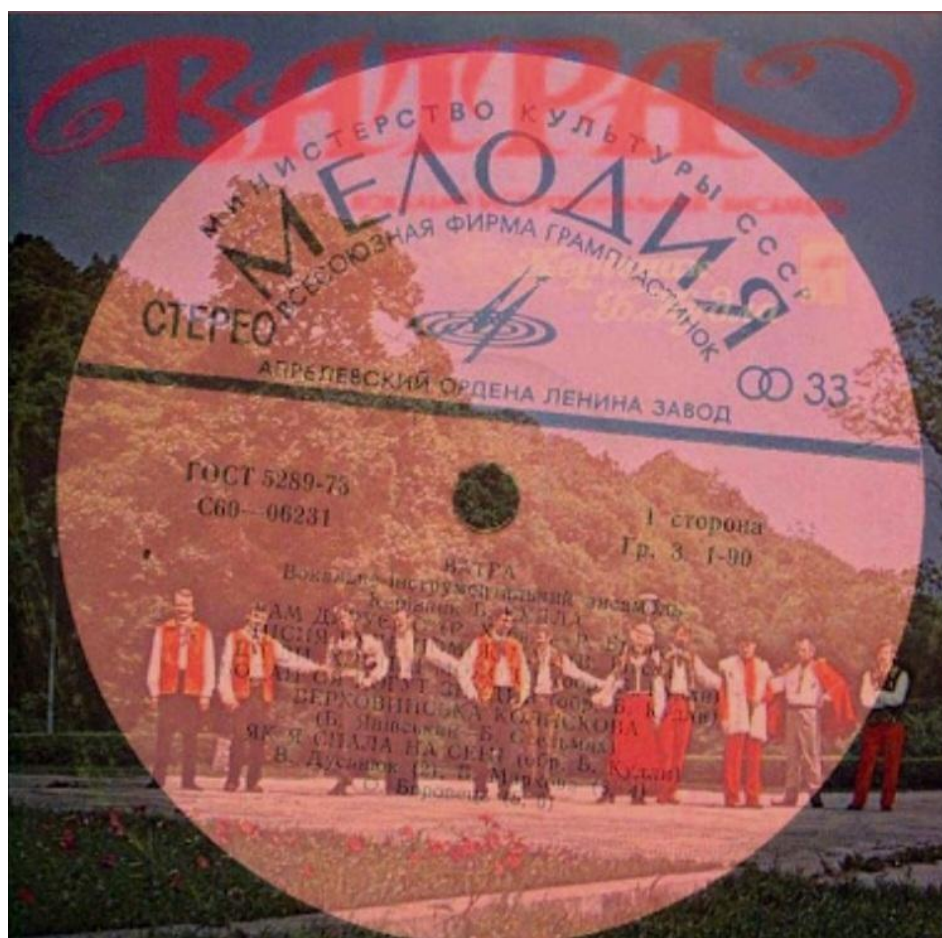
Джерело: „Світлиця” (І.Білозір - Б.Стельмах). ВІА "Ватра" і Володимир
Прасоленко: <https://youtu.be/H9Ch53vnrbM?feature=share>

Джерело: Перша вчителька Ігоря Йосиповича Єва Степанівна Похмурська:
<https://westnews.info/>

Джерело: Перше шкільне ВІА 1969 року Ігоря Білозіра: Богдан Білозір, Андрій Приступа, Ярослав Шаблій і сам Ігор Білозір: https://vue.gov.ua/%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%BE%D0%B7%D1%96%D1%80,_%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80_%D0%99%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87#.D0.96.D0.B8.D1.82.D1.82.D1.94.D0.BF.D0.B8.D1.8

Джерело: Ватра 1975 Serhii Povisenko
https://youtube.com/playlist?list=PLJ7kGlxIHmq_9QAMhIXxSR0ZhCUTL24RJ&feature=shared

Джерело: ВІА «Ватра». І.Поповича - записи 1977-1979:
https://youtu.be/97U6_dgh760?feature=shared

ДОДАТОК Д

Джерело: Оксана Білозір
<https://youtu.be/pdr0kpAoFHk?feature=shared>

"Чарівна

бойківчанка:

ДОДАТОК Е

Джерело: ВІА Ватра | «Ватра у Карпатах» (музичний фільм, 1983):
<https://youtu.be/b35PFxyLSNk?feature=shared>

ДОДАТОК Є

Дата: _____

Прізвище, ім'я учня/учениці: _____

Клас: _____

*Відповіді на запитання можна записувати на окремому листочку

Ігор Йосипович Білозір:

1. Що ви знаєте про музичну епоху другої половини ХХ ст?
2. Які умови були для розвитку української культури після смерті Сталіна і до розпаду СРСР?
3. Коли і де народився Ігор Білозір?
4. У якій родині виріс? Хто переважно його виховував?
5. Які досягнення здобув Ігор Білозір до своєї кар'єри у "Ватрі"?
6. Які композиції Ігоря Білозіра ви знаєте?
7. Що ви знаєте про ВІА "Ватра"?
8. Коли і через що вбили Ігоря Білозіра?
9. Яким було рішення суду?
10. Яка роль творчості Ігоря Білозіра сьогодні?

Вчитель-практикант: Данилюк Дмитро Любомирович

Джерело: анкета, яку склав студент Данилюк Дмитро

ДОДАТОК Ж

21 березня 2024

Анкета Павлович Вікторії

учениці 9-А класу

Ігор Йосипович Білозір

Музична епоха 20-го століття була періодом великої різноманітності стилів і напрямків у музиці. Також найпопулярнішими стилями у музиці були: джаз, класика, рок-н-рол, і експериментальна музика.

Після смерті Сталіна і розпаду СРСР були певні полегшення умов для розвитку української культури. Література, музика, живопис і театр продовжували розвиватись, з'являлися нові таланти і творчі напрямки. Але існували і певні обмеження, завдяки українська культура все ще підлягала контролю з боку радянської влади.

Народився 24 березня 1955 року; Радехів; Львівська область.

І. Білозір народився в родині Йосипа та Марії Білозірів. У сім'ї було 4 дітей, і батьки намагалися, аби діти завжди були чимось зайняті, навчались новому.

Наприкінці 1969 р. - перший запис шкільного вокально-інструментального ансамблю (ВІА) Білоріза на Львівському обласному радіо. На першому курсі педагогічного училища створив: ВІА „Вікторія“, співали його пісні і тогочасні популярні твори, і гастролували в районних Будинках культури області. У 1974-1975 рр. організував ВІА „Ровесники“, грав і співав зі школярами. У 1975 р. працював музикантом „Арніка“ і у 1976-1977 рр. брав участь у ВІА „Весняні квіти“.

„Світилище“, „Джерело“, „Ніби вчора“.

ВІА „Ватра“ - це вокально-інструментальний ансамбль, створений М. Манулькан у 1971 р. при Львівській філармонії. Репертуар ансамблю складався майже винятково з авторських україномовних пісень та сучасних обробок українських народних пісень. А основними напрямками джаз-рок й фолк-джаз-рок.

У ніч з 8 та 9 травня 2000 року в Львові двоє москалів завдали смертельних ударів у голову Ігоря Білозіра. Тим самим вбивши його.

Судові засідання щодо вбивства Ігоря Білозіра тривали 5 місяців. Згідно з рішенням судової колегії, Д. Воронова було позбавлено волі на 15 років, а Юрія Калініна на 12, за скоєння вбивства за обмежених обставин.

На сьогоднішній день, Ігоря Білозіра українці пам'ятають як талановитого композитора і виконавця, лідера вокально-інструментального ансамблю „Ватра“. І навіть після трагічної та шокувочої смерті народного артиста, ми пам'ятаємо і шануємо його творчість.

Джерело: опитування провів студент Данилюк Дмитро

21 березня 2024

Анкета Чуй Анни

учениці 9-А класу

Ігор Йосипович Білозір

Музична епоха кінця XX ст. Характеризувалася різноманітністю стилів, технік, та експериментів. В епоху експериментів та новаторства музичні композитори почали широко використовувати електроніку, та комп'ютерні технології.

Після смерті Сталіна почалася процедура десталінізації, що призвела до звільнення досудження репресіями розкриття деяких історичних правд на зміни політики в галузі культури. Зросла інтелектуальне активність та інтерес до культурних та наукових досягнень українського народу.

Народився 24 березня 1955 року; Радахів Львівська область.

Білозір народився в родині Йосипа та Марії Білозірів. В сім'ї їх було 4 дітей, і батьки намагалися, щоб діти завжди були чимось зайняті.

Наприкінці 1960 рр. - перший професійний запис шкільного вокально-інструментального ансамблю (ВІА). У 1975 р. - працював музикантом у ВІА.

„Дівчина з пісень“, „Берізки“, „Встань з колін, народе мій“.

ВІА „Ватра“ - вокально-інструментальний ансамбль, який діє у Львові з 1971 року. Створений композиторами і виконавцем М. Манульком при Львівській філорманії.

У ніч з 8 на 9 травня 2000 року в Львові двоє москалів завдали смертельних ударів у голову Ігоря Білозіра.

Судові засідання тривали 5 місяців. Д. Воронова було позбавлено волі на 15 років Ю. Калініна на 12 років.

На сьогоднішній день І. Білозіри українці пам'ятають як талановитого виконавця і композитора. Навіть після його трагічної смерті.

Джерело: опитування провів студент Данилюк Дмитро

21 березня

Іванишин Анастасії

учениці 9-А класу

Ігор Йосипович Білозір

Музична епоха другої половини 20-го ст. відзначилась різноманітністю стилів і напрямків. Серед найвідоміших можна виокремити рок-н-рол, поп-музика, техно, хаус та ін. Цей період був знаним в музичних інноваціях.

Після смерті Сталіна послабилась цензура та репресії. Це надало українським діячам культури більше свободи. Також це сприяло відродженню національної свідомості, появи нових культурних форм та зв'язків. Проте незважаючи на послаблення цензура все ще була, русифікації вкорінилась настільки, що викоринити її так легко було неможливо.

24 березня 1955 р. Радахів, Львівська область.

Він був четвертою дитиною в сім'ї Йосипа та Марії Білозір. Батьки постійно давали дітям чимось займатись та навчатись новому.

Лауреат республіканських конкурсів „молоді голоси“ та „Кобзарява пісня“. Співпраця з відомими українськими композиторами, такими як Микола Мозговий і Володимир Івасюк. Окрім музичних досягнень він також був членом Українського Гельсінського союзу (з 1987 р.).

„Смерічка“, „Перлина“, „Не йди“, „Осіньне золото“.

ВІА „Варта“ - це вокально-інструментальний асамбль, який діє у Львові з 1971 р. Створений композитором і виконавцем Михайлом Манульком, при Львівській філорманії. Репертуар ансамблю складався майже винятково з авторських українськомовних пісень.

Ігоря Білозіра побили 8 травня двоє росіяни, за те, що заважав своїми піснями групи відвідувачів співати не слухати московський шансон. Помер 28 травня у лікарні від завданих травм.

З рішенням суду Воронова позбавлено волі на 15 років, а Калініна на 12, за скоєння вбивства за обтяжливих обставин.

Пісні Білозіра проникливі українським духом та патріотизмом, вони допомагають нам зберегти свою ідентичність, а також надихає людей на боротьбу за справедливість і демократію.

Джерело: опитування провів студент Данилюк Дмитро

ДОДАТОК 3

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПОЗАКЛАСНОГО ЗАХОДУ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Ігор Білозір - відомий український музикант.

Клас: 11

Мета:

Ознайомити учнів з основними відомостями про Білозіра та його пісні (інформаційна).

Розширити знання учнів у жанрі сучасної естрадної музики (культурницька).

Розвивати естетичні смаки, творчі здібності (культурницька).

Виховувати любов до національної культури, почуття гордості й усвідомлення себе українцем на кращих зразках української естрадної пісні (патріотична).

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу

Обладнання: портрет І.Білозіра, фонозаписи, фотографії видатних українських співаків, бібліотечка творів, мультимедійна презентація, відеозаписи святкових концертів за участю І. Білозіра: відео кліпи на пісні, роздатковий матеріал.

Методи, прийоми і форми роботи: Інтерактивна вправа «Подаруй усмішку» слово вчителя, учнівська презентація, повідомлення, прийом «Поетичне віконце».

Хід уроку

І. Організаційний момент

Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Інтерактивна вправа «Подаруй усмішку»

Робота в парах . Усміхніться «зніміть» усмішку зі свого обличчя долонею та « подаруйте» своєму сусідові. « Прийміть» усмішку « прикрасьте» нею свої обличчя

ІІ. Оголошення теми, мети, мотивація навчальної діяльності

(Звучитьмузична фонограма пісні «Мамині світлиці»)

Вчитель: Сьогодні ця мелодія щемна, що людей зачаровує звично, Що нікому в житті зроду – віку не була чужа... Відспівала душа і в піснях залишилась навічно

Кожен час народжує нові пісні, за якими можна відновити в пам'яті всі найвизначніші події в історії країни, в якій ми живемо, або найприємніші моменти власного життя. Таких хороших, яскравих пісень є дуже багато, але найкращі з них ті, які породжують ностальгію за минулим. Здавна пісні супроводжували життя людей (народна творчість: пісні різних видів), танцювальна музика, нескладні інструментальні награвання, різножанрові ліричні та жартівливі пісні супроводжували побут людей. Та лише у 60-х роках ХХ ст. з'явився новий вид мистецтва — естрадна музика. До естрадного виду музики відносять танцювальну музику, пісні, твори естрадно-симфонічного оркестру.

Здавалося б, такі близькі і такі далекі 60—70 роки. Сіра завіса відділяє від них. Це був час Брежнєвського комуністичного застою, коли більшість пісень писалися на замовлення, на догоду владі.

В тодішньому Радянському Союзі з'явилося сузір'я молодих талановитих композиторів які співали про Батьківщину, про новобудови і таких самих молодих сталеварів, колгоспниць і т. д.

На естрадних підмостках ці пісні співали такі ж молоді й талановиті співаки, улюбленці ваших дідусів і бабусь: Е. Хиль, П. Бюльбюль-Огли, Н.Чепрага, Є.Мартінов, М.Магомаєв, В.Мігуля та інші. Вони російськомовні, всі їх пісні теж російськомовні.

Та раптом з'явилася пісня, як квітка із легенди – «Ніби вчора», а поряд з нею – «Світлиці», «Віщий сон» та багато інших. Автором цих пісень був молодий, красивий хлопець із Львівщини Ігор Білозір. Батьки робили все для того , щоб дати своєму синові можливість розвинути свій талант. Пісні його несли в собі неповторну українську мелодику у поєднанні з українським ритмом. Молодь підхопила їх , як на крилах.

За 45 років свого короткого життя він прославився за межі України. Його пісня «Світлиці» і нині має шалений успіх.

Сьогодні на уроці ми поринемо в чарівний світ мелодії пісень І. Білозіра, пройдемо життєвим і творчим шляхом українського солов'я. А допомагати мені будуть учні, які підготували відповіді на анкетування, презентацію, повідомлення про життя І.Білозіра.

III. Опрацювання навчального матеріалу

Ознайомлення з життєвим та творчим шляхом І.Білозіра

Учень 1. Дитячі роки композитора

(презентація)

Народився 24 березня 1955 року; Радехів; Львівська область.

І. Білозір народився в родині Йосипа та Марії Білозірів. У сім'ї було 4 дітей, і батьки намагалися, аби діти завжди були чимось зайняті, навчались новому. у родині вчителя і робітниці. Куди родина приїхала із с. Радванці, спочатку проживали у орендованому житлі, а потім звели власний будинок. Мама Ігоря була працевлаштована на заводі по виробництву масла, виступала у хорі при церкві і понад усе полюбляла вишивати. Унікальність вишитих рушників, обрусів, серветок була неймовірно різноманітною і життєвим даром, що оздоблена ними кожна кімната давала надхнення Ігорю до творчого нахилу, висвітлювалось опокій і щиро добру атмосферу. Як висновок, рідна оселя заряджала його творчими силами, свою вдячну любовну теплоту до неї Ігор Йосипович Білозір висвітлив у пречудовій пісні "Мамина світлиця" яку багато хто слухає зі сльозами повних очей. У батьків через працю майже не було часу на виховання Ігоря, тому цю роль вихователем та наставником Ігоря взяла на себе старша сестра Руслана. З її слів: "Ігор завжди був хорошим, симпатичним хлопчиком — білявим, худорлявим, з великими синіми очима, з довгими пухнастими віями".

На шкільних подіях виступав солістом і у хорі. У 7-му класі заснував цілий ансамбль, з яким виступав на весільних святах. Перші пісні створював на власні віршові твори. До першого шкільного ВІА 1969 року Ігоря Білозіра увійшли: Богдан Білозір, Андрій Приступа, Ярослав Шаблій і сам Ігор Білозір. Зокрема, його шкільний товариш Андрій Приступа заявляє, що їхньому гурту забороняли вступати у старому приміщенні будинку культури: «Ми разом з Ігорем навчалися в радехівській музичній школі в одного викладача Петра Степановича Теслюка. Білозір грав на акордеоні, а я — на баяні. Я старший на рік від Ігоря, вчився тоді у восьмому класі, він — у сьомому. І мені пощастило грати у нашому шкільному ВІА, який організував Ігор. Репетиції проводили в старому радехівському клубі (районного Будинку культури тоді ще не було), потім нам заборонили і ми перебралися у клуб районної пекарні. Ігор завжди був веселий і компанійський. А найбільше, що в ньому мені подобалося, — організаторські здібності. Ще з шкільної партії. За що не брався, все йому вдавалося. Міг домовитися, знайти необхідних людей зі зв'язками. Він дотримував слова. Йому вірили і довіряли. З ним хотіли мати справи і дружити всі, хто його знав».

Учень 2. « Ігор Білозір – життя митця, як і доля українського народу, у якому переплелися радість і вічний смуток, щастя і туга»

(Повідомлення+ показ фото та відео матеріалів, звучить пісня «Світлиці»)

Після двох складів "Ватри" виникла третя. у 1977 році в БК "Львівський Автобусний Завод" гурт "Ритми Карпат". Керівництво нової «Ватри» здобув композитор та співак Ігор Йосипович Білозір, Основний склад третьої

"Ватри" були: Оксана Білозір, Ігор Богдан і Мар'ян Шуневич. В колишньому складі музичної групи грали: барабанщик Юрій Кедринський, клавішник Зиновій Левковський, скрипаль Ростислав Штинь, гітарист Андрій Береза, саксофоніст Олексій Сердюк (автор "Чарівної бойківчанки"). Учасники "Ватри" самостійно здобували музичне обладнання, обмірковували про чудові наряди на сцену, світлові ефекти, звук. Самостійно конструювали колонки для звуку, саміостійно встановлювали апаратуру на сценах до концертів та розбирали після їх завершення. Перші виїзні концерти (як в далекі, так і в близькі краї), були на старенькому автобусі, який неодноразово штовхали із кучугур снігу або великих дощових калюж і багнюк.

На старті 1980-х «Ватра» виділялась як один із найбільш кращих естрадних ансамблів СРСР. Гурт зробив достойно велику записів виступів на радіо і навіть телебаченні, не одноразово отримував звання лауреата та дипломанта пісенних конкурсних заходів, фестивалів, про даний гурт інколи розганялися дискусії в радянських ЗМІ. Першим загальним визнанням «Ватри» трапилося у квітні 1981 року, коли гурт став лауреатом та найкраще відкрив Четвертий республіканський конкурс комсомольської пісні «Молоді голоси». Переважним чинником успіхів ансамблю був репертуар, що створювався фактично з обробок українських народних пісень та авторських пісень самого Ігоря Білозора, і також ширість, простота і заохочливість виступів. Творити «щиро, з любов'ю і на добро» – так звучало кредо «Ватри» і її керівника. 1980–1990-ті роки визначені доволі активною естрадною роботою гурту «Ватри» – Сибір, Середня Азія, Прибалтика, Москва, Далекий Схід, міста вздовж Байкало-Амурської залізниці (БАМ), гарячі точки (Афганістан). Потім, після початку політики "Перебудова" і зняття "залізної завіси" гурт відвідував із гестролями Угорщину, Польщу, Словаччину, Німеччину, США, Канаду. Музиканти постійно охоче реагували на будь-яке звернення на запрошення виступити, звідки б джерело запрошення не надходило: чи то важкодоступного галицького села, чи потонутого у війні Афганістану, зараженої Чорнобильської Зони Відчуження.

Вчитель. Пізніше, на зламі 80-х і 90-х рр. «Ватра» гастролювала вже і в Німеччині, Канаді, США. На початку 1990-х рр. Ігор Білозір таки прийняв запрошення стажуватися у США та Канаді. У Штатах він освоїв професійний музичний бізнес, навчився працювати із новітнім обладнанням, але таки не зміг довгий час знаходитися далеко від батьківщини. Урешті у загальному доробку Ігоря Йосиповича Білозіра – понад шістдесят пісень, велика частина з яких стали хітами, що вважаються народними через їх широку популярність. Серед поетів, на чий вірші Ігорем Білозіром було створено найбільше пісень – Богдан Стельмах, Вадим Крищенко, Роман Кудлик, Петро Запотічний, Анна Канич, Михайло Ткач та ін. До го ж Ігор Білозір зазвичай не писав, так би мовити,

планово, «на замовлення» а більшість його хітів були створені на спонтанно – наприклад під час перельоту на гастролі в Канаду із поетом Михайлом

Ткачем народилася спільна пісня «Від Бога»; під час перебування в Афганістані появився на світ хіт «Ніби вчора» та вдала обробка української народної пісні «Зеленеє жито». А безсмертний хіт «Пшеничне перевесло», який талановито виконувала Оксана Білозір, І. Білозір, разом із поетом Богданом Стельмахом, створили, по дорозі до Львівської філармонії.

. До того ж трохи видозмінився сімейний статус самого композитора – першого квітня 1991 р. він розійшовся з Оксаною Білозір, із якою прожив у шлюбі аж 14 років. Цікаво, що ще через три дні він знайомиться зі своєю майбутньою дружиною Ольгою Маланюк, що була філологом за фахом і ведучою музичних програм. Наприклад, на відбірковому турі обласного фестивалю «Червона рута» О.Маланюк була ведучою, а І.Білозір – членом журі. Пара одружилася 12 червня 1993 р. А 1997 р. Ігореві Білозіру було присвоєно звання Народного артиста України. Товариш Ігоря Білозіра Олесь Дяк підтвердив, що 1990-і рр. стали «чорною смугою» в його житті а сам композитор переживав депресію. Це добре проілюструвало святкування 20-річчя творчої діяльності «Ватри», у 1999 р. Виконавці і перші «ватрівчани» навіть погодилися виступати тоді безкоштовно, але треба було оплатити оренду залу а десятки львівських підприємств лише на словах погодилися бути спонсорами свята, а на ділі виглядало так, ніби на кар'єрі Ігоря Білозіра уже поставили хрест, – згадав згаданий нами вище співак Олесь

2009 року 26 січня після неодноразових звернень сім'ї Володимира Івасюка, громадськості та групи народних депутатів Генеральна прокуратура України поновила розслідування причин і обставин смерті композитора.

Учень 3. Про обставини смерті і розслідування

У ніч з 8 та 9 травня 2000 року в Львові двоє москалів завдали смертельних ударів у голову Ігоря Білозіра. Тим самим вбивши його.

Судові засідання щодо вбивства Ігоря Білозіра тривали 5 місяців. Згідно з рішенням судової колегії, Д. Воронова було позбавлено волі на 15 років, а Юрія Калініна на 12, за скоєння вбивства за обмежених обставин.

Вчитель: На сьогоднішній день, Ігоря Білозіра українці пам'ятають як талановитого композитора і виконавця, лідера вокально-інструментального ансамблю „Варта“. І навіть після трагічної та шокуючої смерті народного артиста, ми пам'ятаємо і шануємо його творчість

IV. Підсумок уроку

Психолого-дидактична гра «Я – композитор»

Уявіть себе в ролі композиторів:

- Про що ви би писали пісні?
- Що ви змінили б у сучасних піснях?

2. Робота з картками за творчістю та життєвим шляхом І. Білозіра

Картка 1.

Укажіть дату та місце народження І. Білозіра

В скільки років Ігор створив першу музичну групу?

Ким були батьки композитора?

Картка 2.

Яким по рахунку складом "Ватри" керував Ігор Білозір?

В якому році пісня «Світлиці» вийшла у світ?

Який період був найскладніший для співака?

Картка 3.

В якому році Ігоря Білозіра було вбито?

За що було вбито?

Яким був процес і результат розслідування?

Вчитель. Можна подивуватися, що на межі третього тисячоліття, у вже незалежній Україні, в центрі Львова, майже біля дверей прокуратури, по-звірячому забивають людину з якою багато в чому асоціювалася українська пісня і вбивство відбулося лише за пісню українською мовою

V. Домашнє завдання

1 гр. Скласти кросворд за темою. 2 гр. Есе на тему "Українська мова в період незалежної України"

Порівняльна таблиця				
	Ігор Білозір	Володимир Івасюк	Назарій Яремчук	Ніна Матвієнко
Освіта				
Музичні колективи				
Перешкоди				
Музичні твори				
Висновки				

Джерело: Порівняльна
таблиця:https://www.canva.com/design/DAGEEcHMa8E/u2abKMQua2w3wlkS7kwWHg/edit?utm_content=DAGEEcHMa8E&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

ДОДАТОК І

Завдання для особистісно орієнтованого навчання	
Робота в парах	Ротаційні зміни (трійки)
Аналіз ситуації	
	Мікрофон
Карусель	
дебати	Мозаїка
Рольові ігри	
	дискусії

Джерело: Особистісно орієнтоване навчання
https://www.canva.com/design/DAGEJu9o0-o/ISJXkw83xCblBdT55oupbw/edit?utm_content=DAGEJu9o0-o&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton